

Rapport

Vlaamse werkbaarheidsmonitor 2016 - zelfstandige ondernemers

Brussel, december 2016

Ria Bourdeaud'hui, Frank Janssens, Stephan Vanderhaeghe

Een onderzoek met financiële ondersteuning van de Vlaamse minister bevoegd voor Werk

De Vlaamse werkbaarheidsmonitor is een initiatief van de Vlaamse sociale partners en werd ontwikkeld door de Stichting Innovatie & Arbeid. Alle publicaties kunnen geraadpleegd worden en werkbaarheidscijfers interactief opgevraagd op www.werkbaarwerk.be

Bij gebruik van gegevens en informatie uit deze publicatie wordt een correcte bronvermelding op prijs gesteld.

Inhoud

Inhoud	3
Samenvatting	5
Inleiding	7
1 Achtergrond en methodologie in een notendop	9
1.1 Beleidscontext van de werkbaarheidsmonitor	9
1.2 Werkbaar werk: definities en indicatoren	10
1.3 Survey-ontwerp en representativiteit van de werkbaarheidsmetingen	12
2 Werkbaar werk voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007 - 2016	15
2.1 Werkbaarheidsindicatoren voor zelfstandige ondernemers 2007-2016	15
2.2 Werkbaarheidsgraad voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2016	18
2.3 Langer doorwerken en samenhang met werkbaarheid	20
2.4 Risico-indicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2007-2016	23
3 Werkbaarheidsgraad en -indicatoren voor specifieke deelpopulaties van zelfstandige ondernemers	26
3.1 Werkbaarheidsgraad 2007-2016 en werkbaarheids-indicatoren 2016 voor vrouwelijke zelfstandige ondernemers	26
3.2 Werkbaarheidsgraad 2007-2016 en werkbaarheids-indicatoren 2016 voor oudere zelfstandige ondernemers	27
3.3 Werkbaarheidsgraad 2007-2016 en werkbaarheids-indicatoren 2016 voor kortgeschoolde zelfstandige ondernemers	28
3.4 Werkbaarheidsgraad 2007-2016 en werkbaarheids-indicatoren 2016 voor zelfstandige ondernemers met inwonende kinderen	30
Referenties	31
Lijst met figuren en tabellen	32
Bijlage: Werkbaarheidsgraad en -indicatoren bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2010-2013-2016	34
1 Werkbaarheidsgraad bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers	36
2 Psychische vermoeidheid bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers	38
3 Welbevinden in het werk bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers	40

4	Leermogelijkheden bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers.....	42
5	Werk-privé-balans bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers.....	44
6	Werkdruk bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers.....	46
7	Emotionele belasting bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers.....	48
8	Taakvariatie bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers.....	50
9	Arbeidsomstandigheden bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers.....	52

Samenvatting

In 2016 bedraagt de **werkbaarheidsgraad** voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 50,7%. Dit cijfer verschilt niet (significant) van de situatie die werd geregistreerd bij de meting in 2013 (51,4%), toen wel een (significante) toename van het aandeel zelfstandige ondernemers met een werkbare job t.o.v. het vorige meetpunt (47,8% in 2010) werd vastgesteld. Over de volledige meetperiode en in vergelijking met de nulmeting in 2007 (47,7%) is er dan ook sprake van een statistisch betekenisvolle verbetering van de werkbaarheidsgraad bij de zelfstandige ondernemers met 3 procentpunt. De geregistreerde werkbaarheidscijfers lopen daarmee licht achter op het geambieerde groeipad van het Pact 2020 (een stijging met 4,5 procentpunt over een periode van negen jaar). De realisatie van een werkbaarheidsgraad 'die 55% benadert' wordt daarmee een ambitieuze opdracht.

Analyses op de WBM-dataset 2016 geven aan dat de jobkwaliteit belangrijk is om werkenden langer aan de slag te houden. Van de zelfstandigen van veertig jaar of ouder met een werkbare job vindt 87,6% doorwerken tot het pensioen een haalbare opdracht. Dit aandeel neemt systematisch af naarmate deze veertigplussers met een problematische situatie op één of meerdere werkbaarheidsdimensies geconfronteerd worden: van 65,8% bij één werkbaarheidsknelpunt, over 52,5% bij twee knelpunten, tot 32,3% bij drie of vier knelpunten.

De vastgestelde positieve lange-termijntrend in de werkbaarheidsgraad bij zelfstandige ondernemers heeft onder meer te maken met de systematische vooruitgang die geboekt werd op het vlak van de **leermogelijkheden**. Tussen 2007 en 2016 is het aandeel zelfstandige ondernemers in een problematische situatie voor leermogelijkheden significant gedaald van 5,6% naar 3,5%.

Ook voor **welbevinden in het werk** noteren we relatief gunstige indicatorcijfers: in 2016 is 90,7% van de zelfstandige ondernemers gemotiveerd aan de slag, 9,3% bevindt zich in een problematische situatie (demotivatie, geringe werkbetrokkenheid). Over de volledige meetperiode 2007-2016 worden geen significante verschuivingen gemeten.

De in 2016 gemeten stagnatie in de werkbaarheidsgroei komt voor een belangrijk deel op rekening van de ontwikkelingen op het vlak van werkstress. In 2016 bevindt 36,2% van de zelfstandige ondernemers zich voor **psychische vermoeidheid** in een problematische situatie. Dit is een significante stijging met bijna drie procentpunt tegenover 2013. De verbetering, die in de vorige meetperiode werd geboekt, gaat daarmee in 2016 gedeeltelijk verloren. In 2010 bedroeg het aandeel met psychische vermoeidheidsproblemen 38,0%, in 2013 daalde dit significant naar 33,4%.

Voor de dimensie '**werk-privé-balans**' registreren we een gelijkaardig patroon. Tussen 2010 en 2013 daalde het aandeel zelfstandige ondernemers met een problematische werk-privé-balans van 35,0% naar 31,6%. De vooruitgang die op dit terrein in 2013 werd gerealiseerd kon niet worden geconsolideerd: in 2016 klokt de indicator af op 33,0%.

We registreren slechts een beperkt aantal significante afwijkingen in de kengetallen van de Pact 2020-aandachtsgroepen:

- zelfstandige ondernemers 55-plus scoren opvallend gunstiger voor de werkbaarheidsgraad (58,7%), psychische vermoeidheidsproblemen (30,9%) en een problematische werk-privé-balans (23,9%) dan hun jongere collega's;
- voor de kortgeschoolde zelfstandigen noteren we een groter leerdeficit (7,1% met problematische leermogelijkheden) dan hun midden- en hooggeschoolde collega's;
- bij zelfstandige ondernemers met kinderen ten laste registreren we een lagere werkbaarheidsgraad (48,0%) ten gevolge van een hoger aandeel in een problematische situatie voor psychische vermoeidheid (38,1%) en werk-privé-balans (35,6%).

Bij de metingen voor de zelfstandige ondernemers worden vier **risico-indicatoren** (achterliggende determinanten van de werkbaarheid) gehanteerd: werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie en fysieke arbeidsomstandigheden.

Voor werkdruk registreren we in 2016 een aandeel van 42,8% in een problematische situatie. Dit is een significante toename tegenover 2013, toen 37,7% van de zelfstandigen geconfronteerd werden met werkdrukproblemen. Tegenover de volledige meetperiode en in vergelijking met de nulmeting 2007 (met 46,6% van de zelfstandigen geconfronteerd met werkdrukproblemen) is er evenwel sprake van een significante verbetering van de werkdruksituatie.

In 2016 heeft 26,6% van de zelfstandige ondernemers een emotioneel belastende job (emotionele belasting problematisch), wordt 6,5% geconfronteerd met routinematig werk (taakvariatie problematisch) en heeft 18,2% af te rekenen met fysieke belastingproblemen (arbeidsomstandigheden problematisch). Voor laatstgenoemde drie risico-indicatoren worden in vergelijking met de nulmeting in 2007 geen (significante) verschuivingen vastgesteld.

Inleiding

Dit rapport presenteert de basisresultaten van de meting 2016 van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor voor zelfstandige ondernemers en brengt de evolutie over het voorbije decennium in kaart (2007, 2010, 2013, 2016). Centraal in de rapportering staan (de trends in) de werkbaarheidsgraad, de werkbaarheidsindicatoren en de risico-indicatoren. Behalve de kengetallen voor de volledige populatie van zelfstandige ondernemers in Vlaanderen, worden ook gegevens voor deelgroepen (naar geslacht, leeftijd, scholingsgraad, gezinssituatie,...) gerapporteerd.

De werkbaarheidsmonitor brengt de (knelpunten in de) werkbeleving en de kwaliteit van de jobs van zelfstandige ondernemers (en werknemers) in Vlaanderen in beeld. Het meetsysteem werd ontwikkeld door de Stichting Innovatie & Arbeid, het onderzoekscentrum van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV). Het heeft als doel een aantal middellange-termijnafspraken tussen de Vlaamse sociale partners en de Vlaamse Regering op te volgen.

De genoemde beleidsactoren engageerden zich om substantiële stappen vooruit te zetten op de weg naar meer 'werkbaar werk'. Dit vanuit de bekommernis om de werkzaamheid (inzonderheid bij 50-plussers) op te krikken en vanuit de overtuiging dat de jobkwaliteit een belangrijke sleutel vormt voor duurzame inzetbaarheid. In het Pact 2020 formuleerden ze ook een meetbare doelstelling: een minimale jaarlijkse toename van het aandeel werkbare jobs met 0,5 procentpunt. Rekening houdend met een uiteenlopende beginsituatie wil men tegen 2020 de zogenaamde werkbaarheidsgraad zien stijgen tot minstens 60% voor werknemers en deze voor zelfstandige ondernemers tot zo dicht mogelijk bij 55%.

Voorliggend rapport is opgedeeld in drie hoofdstukken.

Het eerste hoofdstuk recapituleert een aantal achtergrondgegevens over de beleidscontext, het begrippenkader en de methodologie van de werkbaarheidsmetingen. Voor een gedetailleerde toelichting bij het conceptuele model, de constructie van de indicatoren, de meettechniek, het survey-ontwerp en de representativiteit van de opgebouwde datasets verwijzen we naar het rapport 'Methodologie van de Vlaamse werkbaarheidsmonitor' (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2016).

Het tweede hoofdstuk brengt de werkbaarheidssituatie van de zelfstandige ondernemers in Vlaanderen in de periode 2007-2016 in kaart, met de rapportering van de kengetallen en de analyse van de trends in de werkbaarheidsgraad en de werkbaarheids- en risico-indicatoren. We staan daarin ook stil bij het vraagstuk van de haalbaarheid om als zelfstandige ondernemer door te werken tot de pensioenleeftijd en de samenhang met de specifieke werkbaarheidssituatie van de betrokkene.

Het derde hoofdstuk zoomt in op de werkbaarheidssituatie van een aantal specifieke deelgroepen waarvoor het Pact 2020 bijzondere aandacht vraagt: vrouwelijke zelfstandige ondernemers, zelfstandigen 50-plus en laaggeschoolde zelfstandige ondernemers. We bekijken hier ook de interactie tussen werkbaarheid en gezinssituatie en vergelijken daarbij het werkbaarheidsrapport van zelfstandige ondernemers met en zonder (inwonende) kinderen.

Dit rapport bevat tevens een uitgebreide tabellenbijlage met de werkbaarheidsgegevens voor diverse deelgroepen binnen de populatie van zelfstandige ondernemers: voor de werkbaarheidsgraad, de vier werkbaarheidsindicatoren en de vier risico-indicatoren zijn telkens twee boordtabellen opgemaakt met de ventilatie van de kengetallen naar persoonskenmerken (geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie) en naar ondernemingskenmerken (ondernemingsgrootte, bedrijfsanciënniteit, groeiverwachting en sector).

1 Achtergrond en methodologie in een notendop

Dit hoofdstuk verschaft de achtergrondinformatie bij de Vlaamse werkbaarheidsmonitor (WBM), die nodig is voor een correcte lectuur en interpretatie van de cijfergegevens en analyses in dit rapport. We staan stil bij de beleidsdoelstellingen achter de werkbaarheidsmetingen, geven toelichting bij de gehanteerde definities en indicatoren en gaan in op de achterliggende meettechniek en de kwaliteit/representativiteit van de WBM-dataset. De exhaustieve beschrijving van de onderzoeksmethodologie wordt in een apart rapport behandeld (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2016).

1.1 Beleidscontext van de werkbaarheidsmonitor

De sociale partners in de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) dragen al vele jaren de boodschap uit dat langer werken maar kan lukken als dit ook haalbaar is voor de betrokkenen en jobs voldoende kwaliteitsvol zijn. Reeds in het Pact van Vilvoorde uit 2001 formuleerden de partners, samen met de Vlaamse Regering, deze (doel)stelling als volgt: als we de werkzaamheid (inzonderheid bij 50-plussers) willen opkrikken, zullen we ook aandacht moeten besteden aan de werkbaarheid van de jobs. Met deze woordspeling en dito neologisme, werd in Vlaanderen een krachtige en operationele beleidsterm gelanceerd die toelaat om rond de kwaliteit van de arbeid van werknemers en zelfstandige ondernemers te mobiliseren.

Deze inzichten rond het belang van werkbaar werk hebben vandaag nog niets aan relevantie en actualiteitswaarde ingeboet. In het licht van de recente pensioenhervormingen en de substantiële toename van het aantal langdurig arbeidsongeschikten, werd de koppeling tussen werkbaarheid en de ambitie om mensen langer en duurzaam aan de slag te houden ook op andere beleidsniveaus opgepikt.

Werken aan werkbaar werk is echter niet alleen een zaak van/voor 'ouderen'. Ook voor twintigers, dertigers en veertigers, die per definitie nog een langere loopbaan voor de boeg hebben, is het belangrijk dat ze zich in hun job goed in hun vel voelen, op een werkplek die hen gezond houdt, hun competenties versterkt en ruimte laat voor een evenwichtige combinatie van arbeid, gezin en sociaal leven.

In het Toekomstpact 2020 (januari 2009) hebben de Vlaamse sociale partners en de Vlaamse Regering deze engagementen rond de kwaliteit van de arbeid cijfermatig hard gemaakt: doelstelling 10 van het pact schuift een jaarlijkse gemiddelde toename van de werkbaarheidsgraad (in mensentaal: het aandeel werkenden met een kwaliteitsvolle, werkbare job) met minstens 0,5% naar voor. "De werkbaarheidsgraad verhoogt voor werknemers daardoor tot minstens 60% in 2020 en komt voor zelfstandigen in 2020 zo dicht mogelijk bij 55%." (Studiedienst van de Vlaamse Regering, 2010)

De ondertekenaars van het Pact 2020 geven ook expliciet aan bijzondere aandacht te willen besteden aan de werkbaarheidssituatie van vrouwen, kansengroepen (50-plussers, kortgeschoolden, werkenden met een arbeidshandicap) en bijzondere gezinssituaties.

Om de vinger aan de pols te houden brengt de Stichting Innovatie & Arbeid, het onderzoekscentrum van de SERV, via een grootschalige schriftelijke peiling de kwaliteit van de

jobs in Vlaanderen gedetailleerd in kaart en levert daarmee de gegevens voor de Vlaamse werkbaarheidsmonitor. De werkbaarheidsenquête wordt om de drie jaar uitgevoerd. Voor de werknemers gebeurt dit sinds 2004, de werkbaarheidsmetingen bij de zelfstandige ondernemers zijn gestart in 2007.

1.2 Werkbaar werk: definities en indicatoren

De Vlaamse sociale partners hebben de beleidsnotie ‘werkbaarheid’ concreet gemaakt aan de hand van vier kwaliteitscriteria: werkbaar werk verwijst naar jobs waarvan je niet overspannen of ziek wordt, die boeiend en motiverend zijn, voldoende kansen bieden op blijven/bijleren en voldoende ruimte laten voor gezin en privéleven:

De werkbaarheidsmonitor hanteert daarom vier **werkbaarheidsindicatoren**:

- psychische vermoeidheid (werkstress);
- welbevinden in het werk (werkbetrokkenheid, motivatie);
- leermogelijkheden in de job (kansen op blijven en competentie-ontwikkeling);
- werk-privé-balans (combinatie van arbeid met gezin en sociaal leven).

Tabel 1: Overzicht werkbaarheidsindicatoren Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers

Indicator	Omschrijving
Psychische vermoeidheid	de mate waarin de door psychosociale arbeidsbelasting opgebouwde (mentale) vermoeidheid recuperabel is dan wel leidt tot spanningsklachten en verminderd functioneren <i>(problemen met) werkstress</i>
Welbevinden in het werk	de mate waarin zelfstandige ondernemers door de aard van de job(inhoud) werkbetrokken zijn/blijven dan wel gedemotiveerd raken <i>(problemen met) werkbetrokkenheid en motivatie</i>
Leermogelijkheden	de mate waarin zelfstandige ondernemers door formele opleidingskansen en de dagdagelijkse ervaring op de werkplek hun competenties al dan niet op peil kunnen houden en verder ontwikkelen i.f.v. hun inzetbaarheid op langere termijn <i>(onvoldoende) kansen op blijven/competentieontwikkeling</i>
Werk-privé-balans	de mate waarin de taakeisen in de werksituatie al dan niet belemmerende effecten hebben op de handelingsmogelijkheden in de ‘thuis’situatie <i>(problemen met) combinatie van arbeid met privé-leven</i>

Voor elk van de vier werkbaarheidsaspecten zijn grenzen bepaald die aangeven of de situatie al dan niet problematisch is (zie verder). Bij een problematische situatie spreken we over een ‘werkbaarheidsknelpunt’.

De **werkbaarheidsgraad** combineert de vier centrale werkbaarheidsdimensies en kan gedefinieerd worden als het aandeel van de werkenden dat een kwaliteitsvolle job heeft c.q. geen knelpunten signaleert op het vlak van psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privé-balans.

Tabel 2: Definitie werkbaarheidsgraad zelfstandige ondernemers

Werkbaarheidsgraad
% zelfstandige ondernemers dat een kwaliteitsvolle job heeft c.q. geen knelpunten signaleert op het vlak van psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privé-balans

Omdat het vanuit beleidsoogpunt uiteraard ook relevant is om de werkbaarheid van jobs oorzakelijk te kunnen duiden (*wat maakt werk (on)werkbaar?*), wordt in de werkbaarheidsmonitor ook gepeild naar een aantal kenmerken van de arbeidssituatie die de kwaliteit van jobs bedreigen dan wel bevorderen.

In de werkbaarheidsmonitor voor zelfstandige ondernemers worden vier jobkenmerken of zogenaamde **risico-indicatoren** in kaart gebracht:

- werkdruk;
- emotionele belasting;
- taakvariatie (of afwisseling in het werk);
- (belastende fysieke) arbeidsomstandigheden.

Tabel 3: Overzicht risico-indicatoren Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers

Indicator	Omschrijving
Werkdruk	de mate van arbeidsbelasting vanuit kwantitatieve taakeisen, zoals werkvolume, werktempo, deadlines
Emotionele belasting	de mate van arbeidsbelasting vanuit contactuele taakeisen, inz. bij omgang met klanten of coördinatieopdrachten
Taakvariatie	de mate waarin de functie-inhoud een afwisselend takenpakket omvat en beroep doet op vaardigheden van zelfstandige ondernemers
Arbeidsomstandigheden	de mate waarin zelfstandige ondernemers blootgesteld worden aan fysieke inconveniënten in de werkomgeving en lichamelijke belasting

Meettechnisch is voor de operationalisering van de werkbaarheids- en risico-indicatoren geopteerd voor psychometrische schalen. De argumentatie voor het gebruik van dergelijke meetschalen (in plaats van enkelvoudige itemvragen) ligt in de meetnauwkeurigheid ervan. Bij de constructie van de WBM-vragenlijst werd maximaal aansluiting gezocht bij bestaande, gevalideerde instrumenten.

Voor alle indicatoren, behalve ‘werk-privé-balans’ en ‘arbeidsomstandigheden’, werden de meetschalen geselecteerd uit de Vragenlijst Beleving en Beoordeling van de Arbeid (VBBA - SKB Amsterdam). Voor de werkbaarheidsindicator ‘werk-privé-balans’ wordt een verkorte versie van de schaal ‘negatieve werk-thuis-interferentie’ van de Survey Werk-Thuis-Interactie Nijmegen (SWING - Radboud Universiteit Nijmegen) gebruikt. De risico-indicator ‘arbeidsomstandigheden’ is een meetschaal die gebaseerd is op een selectie van items die in de European Working Conditions Survey (Eurofound – Dublin) aan bod komen.

In functie van een toegankelijke en voor beleidsondersteuning relevante communicatie van de meetresultaten wordt in de rapportering gebruik gemaakt van de kengetallentechniek. Dit betekent dat – op basis van onderbouwde grenswaarden of cut off scores - de individuele schaalinformatie gebruikt wordt om binnen de onderzoekspopulatie de groep respondenten af te bakenen, die zich in een acceptabele dan wel problematische situatie bevinden.

De kracht van dergelijke kengetallen is dat ze in een oogopslag inzicht geven in de mate van voorkomen van ongewenste/problematische situaties. Kengetallen laten de ordinale informatie uit de achterliggende schaalscores intact en zijn dan ook perfect bruikbaar voor vergelijkingen tussen deelpopulaties (geslacht, leeftijdsgroepen, sectoren,...) en in de tijd.

In de werkbaarheidsmonitor wordt met 'gelede kengetallen' gewerkt. Naar analogie met de kleurensymboliek van een verkeerslicht, wordt niet enkel een problematische groep afgebakend en becijferd ('oranje knipperlicht'), maar daarbinnen ook een subgroep die als 'acuut problematisch' kan gelabeld worden ('rood alarmsignaal').

De validiteit en betrouwbaarheid van de gehanteerde instrumenten, meetschalen en grenswaarden die voor de werkbaarheids- en risico-indicatoren worden gehanteerd, wordt uitgebreid behandeld in het rapport 'Methodologie Vlaamse werkbaarheidsmonitor' (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2016).

1.3 Survey-ontwerp en representativiteit van de werkbaarheidsmetingen

De gegevensverzameling voor de werkbaarheidsmonitor gebeurt op basis van een schriftelijke bevraging van een representatief staal van werkenden uit het Vlaamse gewest.

De onderzoekspopulatie voor de werkbaarheidsmonitor-zelfstandige ondernemers (WBM-ZO) wordt als volgt afgebakend: zelfstandigen in hoofdberoep in de leeftijdsgroep 18-69 jaar, met woonplaats in het Vlaams Gewest, die in de vier weken voorafgaand aan de bevraging effectief arbeidsprestaties als zelfstandige ondernemer hebben geleverd.

Deze laatste voorwaarde is noodzakelijk voor een betrouwbare zelfrapportering van de jobkwaliteit. Zelfstandige ondernemers die - omwille van bijvoorbeeld ziekte, bevallingsrust, stopzetting van de activiteit - gedurende de afgelopen maand niet gewerkt hebben, kunnen zich enkel door herinnering een beeld vormen van de werkbeleving, met het risico op mogelijke antwoordvertekeningen. Administratieve databanken leveren ons geen informatie over de effectieve arbeidsprestaties van zelfstandige ondernemers in de afgelopen maand. Dit is een probleem dat binnen de vragenlijst zelf - via het inbouwen van filters - wordt aangepakt.

De ad random steekproef voor de WBM-ZO-metingen wordt door het Rijksinstituut voor Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ) getrokken uit het bestand 'aangesloten verzekeringsplichtigen toestand 31 december' van het jaar voorafgaand aan de meting. Sinds de meting 2013 gaat het hier om een volledig en up-to-date bestand voor het vermelde tijdstip. Op die manier kan een adequate benadering van het geambieerde populatiebestand worden gerealiseerd.

De koppeling van de informatie uit het RSVZ-databank aan de geactualiseerde woonplaatsgegevens uit het Rijksregister wordt uitgevoerd door de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ). Met het oog op het waarborgen van de privacy van de respondenten

staat de KSZ ook in voor de logistieke organisatie van de enquête en de verzending van de vragenlijsten in de periode maart-april van het betrokken meetjaar. De time lag tussen het referentiemoment van de steekproeftrekking en de eigenlijke meting blijft daarmee beperkt tot een drietal maanden en responsuitval om die reden kan aldus beperkt worden.

De initiële steekproefomvang voor de WBM-ZO-metingen 2007 en 2010 werd op 6.000 eenheden bepaald. Uitgaand van een geambieerde responsgraad van ongeveer 30% en daarmee een gerealiseerd steekproefbestand van 2.000 eenheden, kan op die manier de voor de WBM-monitoringdoelstellingen noodzakelijke meetprecisie gerealiseerd worden (met een betrouwbaarheidsinterval van $\leq 2\%$ rond de WBM-getallen, bij $\alpha = 0,05$). Bij de metingen 2013 en 2016 werd de steekproefomvang gevoelig verhoogd (tot 12.000 resp. 10.000 eenheden), met een nog verhoogde precisie van meetgegevens als resultaat.

Bij de onderscheiden metingen werd een identieke 'responsstrategie' gevolgd. De benadering van de respondent verloopt via drie contactmomenten: de verzending van de introductiebrief met vragenlijst, het toesturen van een herinneringskaartje na een week; een rappelzending met vragenlijst na een viertal weken.

Daarnaast werden nog een aantal flankerende initiatieven genomen om de respons te ondersteunen: de aankondiging van de bevraging via de mediakanalen (van beroepsverenigingen) waarin het officieel karakter en de beleidsrelevantie van de werkbaarheidsmonitor worden benadrukt; de duidelijke vermelding in de introductiebrief van de door de KSZ gewaarborgde anonimiteit van de bevraging; de bewuste keuze tot beperking van de vragenlijst in functie van een equivalente invultijd van maximaal vijftien minuten; de organisatie van een helpdesk voor de respondenten via de Vlaamse infolijn.

De gerealiseerde steekproef/dataset ligt bij alle metingen ruim boven de geambieerde 2.000 'records' (met in 2016 meer dan 2.500 meeteenheden) en het antwoordpercentage overtreft of benadert het vooropgestelde streefcijfer van 30% (met in 2016 een netto-respons van 27,3%). De WBM-ZO-metingen realiseren daarmee voor een 'economie-brede' schriftelijke peiling een meer dan behoorlijk resultaat. Toch kunnen we niet voorbijgaan aan de vaststelling dat de responsgraad in het afgelopen decennium systematisch is afgenomen: van 39,5% in 2007 over 37,7% in 2010 en 31,7% in 2013 naar 27,3% in 2016. Een dalende responsbereidheid bij grootschalige surveys werd al eerder opgemerkt in de survey-methodologische literatuur (Barbier, Loosveldt, Carton, 2015).

Uit de screening van de ontvangen vragenlijsten blijken een hoge responskwaliteit en relatief beperkte problemen van 'item non-respons': zo worden bij de meting 2016 bij 91,3% van de respondenten minder dan 10% 'missing values' geregistreerd.

De representativiteitsanalyse van de opeenvolgende WBM-ZO-metingen brengt een systematische maar beperkte vertekening van de gerealiseerde steekproef t.a.v. het RSVZ-steekproefbestand op het vlak van leeftijd aan het licht, met een lichte onder- en oververtegenwoordiging van jongere, respectievelijk oudere zelfstandige ondernemers. Simulaties tonen aan dat het corrigeren voor deze afwijkingen door toepassing van wegingsfactoren op de dataset slechts een marginale impact heeft op de WBM-kengetallen. Er werd dan ook afgezien van wegingscorrectie omdat exacte gegevens over de onderzoekspopulatie (zelfstandige ondernemers *met effectieve activiteit in de maand vóór de bevraging*) ontbreken en vermelde wegingen precies extra fouten zouden kunnen teweegbrengen.

Op basis van al deze elementen kan dan ook besloten worden dat de onderzoeksresultaten van de WBM-ZO-metingen een representatief beeld garanderen van de (werkbaarheids)situatie van de zelfstandige ondernemers in Vlaanderen. Het survey-ontwerp, de organisatie van de enquêtering, de analyse van de kwaliteit van de respons en de controle van de representativiteit van de gerealiseerde steekproeven zijn uitgebreid gedocumenteerd in het rapport 'Methodologie Vlaamse werkbaarheidsmonitor' (Bourdeaud'hui, Janssens, Vanderhaeghe, 2016).

In de rand van de responsanalyse kan nog worden vermeld dat met de substantiële verhoging van de WBM-ZO-steekproefomvang in 2013 voor zeven sectoren het vooropgestelde minimum-quotum van 200 eenheden in de dataset werd bereikt en daarmee betrouwbare sectorale kengetallen konden worden berekend: landbouw en visserij, transport & productie, bouw, handel, horeca, vrije beroepen en (andere) intellectuele diensten. In functie van een uniforme rapportering wordt deze sectorinformatie ook voor andere meetmomenten in (de bijlagen bij) dit rapport opgenomen.

2 Werkbaar werk voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007 - 2016

Dit hoofdstuk brengt de werkbaarheidssituatie van de zelfstandige ondernemers in Vlaanderen synthetisch in beeld, met de rapportage van de kengetallen en de analyse van de trends 2007–2016 in de werkbaarheidsgraad, de werkbaarheids- en de risico-indicatoren. Daarnaast staan we ook stil bij het vraagstuk van de haalbaarheid om als zelfstandige ondernemer door te werken tot de pensioenleeftijd en de samenhang met de specifieke werkbaarheidssituatie van de betrokkene.

2.1 Werkbaarheidsindicatoren voor zelfstandige ondernemers 2007-2016

Werkbaar werk wordt in de werkbaarheidsmonitor (WBM) geïndiceerd op basis van vier indicatoren: psychische vermoeidheid (werkstress), welbevinden in het werk (werkbetrokkenheid, motivatie), leermogelijkheden (kansen op bijblijven en competentieontwikkeling) en werk-privé-balans (combinatie van arbeid met gezin en sociaal leven).

In tabel 4 worden voor elk van deze werkbaarheidsdimensies de kengetallen voor de metingen 2007, 2010, 2013 en 2016 op een rijtje gezet, figuur 1 vergelijkt de situatie van de nulmeting 2007 met de meest recente meetgegevens uit 2016.

Daarbij wordt de populatie van zelfstandige ondernemers ingedeeld in twee groepen, naargelang zij zich voor het betrokken werkbaarheidsaspect al dan niet in een problematische situatie bevinden. De categorie 'acuut problematisch' is een subgroep binnen de groep 'problematisch' maar wordt eveneens gepercenteerd op de volledige populatie. Dit rapporteringsschema voor de WBM-indicatoren zal consequent binnen dit rapport gevolgd worden.

Voor **psychische vermoeidheid** behoort in 2016 63,8% van de zelfstandige ondernemers tot de niet-problematische categorie, 36,2% tot de problematische categorie en 11,4% tot de acuut problematische categorie. In vergelijking met 2013 (met 66,6%, 33,4% en 10,2% als respectieve kengetallen) gaat het om een significante toename van de problematische groep. De verbetering, die op het vlak van psychische vermoeidheid bij zelfstandige ondernemers in 2013 werd geboekt (met een significante daling van het aandeel zelfstandige ondernemers met (acute) psychische vermoeidheidsproblemen in vergelijking met 2010, met 62,0%, 38,0% en 12,4% als respectieve kengetallen), gaat in 2016 opnieuw, gedeeltelijk verloren. Dit resulteert in de vaststelling dat over de volledige meetperiode en in vergelijking met de nulmeting 2007 (met 63,3%, 36,7% en 13,0% als respectieve kengetallen) geen significante verschuiving/voortgang kan worden opgetekend.

Voor **welbevinden in het werk** behoort in 2016 90,7% van de zelfstandige ondernemers tot de niet-problematische categorie, 9,3% tot de problematische categorie en 3,7% tot de acuut problematische categorie. Er worden tussen de opeenvolgende meetpunten en in vergelijking met de nulmeting 2007 (met 91,8%, 8,2% en 2,7% als respectieve kengetallen) geen significante verschuivingen geregistreerd.

Tabel 4: Werkbaarheidsindicatoren voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2016

werkbaarheidsindicatoren		2007	2010	2013	2016
		%	%	%	%
psychische vermoeidheid	niet problematisch	63,3	62,0	66,6	63,8
	problematisch	36,7	38,0	33,4	36,2
	acuut problematisch	13,0	12,4	10,2	11,4
N		2.169	2.083	3.525	2.551
welbevinden in het werk	niet problematisch	91,8	91,8	91,6	90,7
	problematisch	8,2	8,2	8,4	9,3
	acuut problematisch	2,7	3,0	3,5	3,7
N		2.012	1.932	3.490	2.520
leermogelijkheden	niet problematisch	94,4	95,2	95,3	96,5
	problematisch	5,6	4,8	4,7	3,5
	acuut problematisch	1,1	1,2	0,8	0,8
N		2.018	1.932	3.500	2.527
werk-privé-balans	niet problematisch	65,5	65,0	68,4	67,0
	problematisch	34,5	35,0	31,6	33,0
	acuut problematisch	10,9	11,8	9,5	10,5
N		2.184	2.103	3.532	2.563

Leeswijzer:

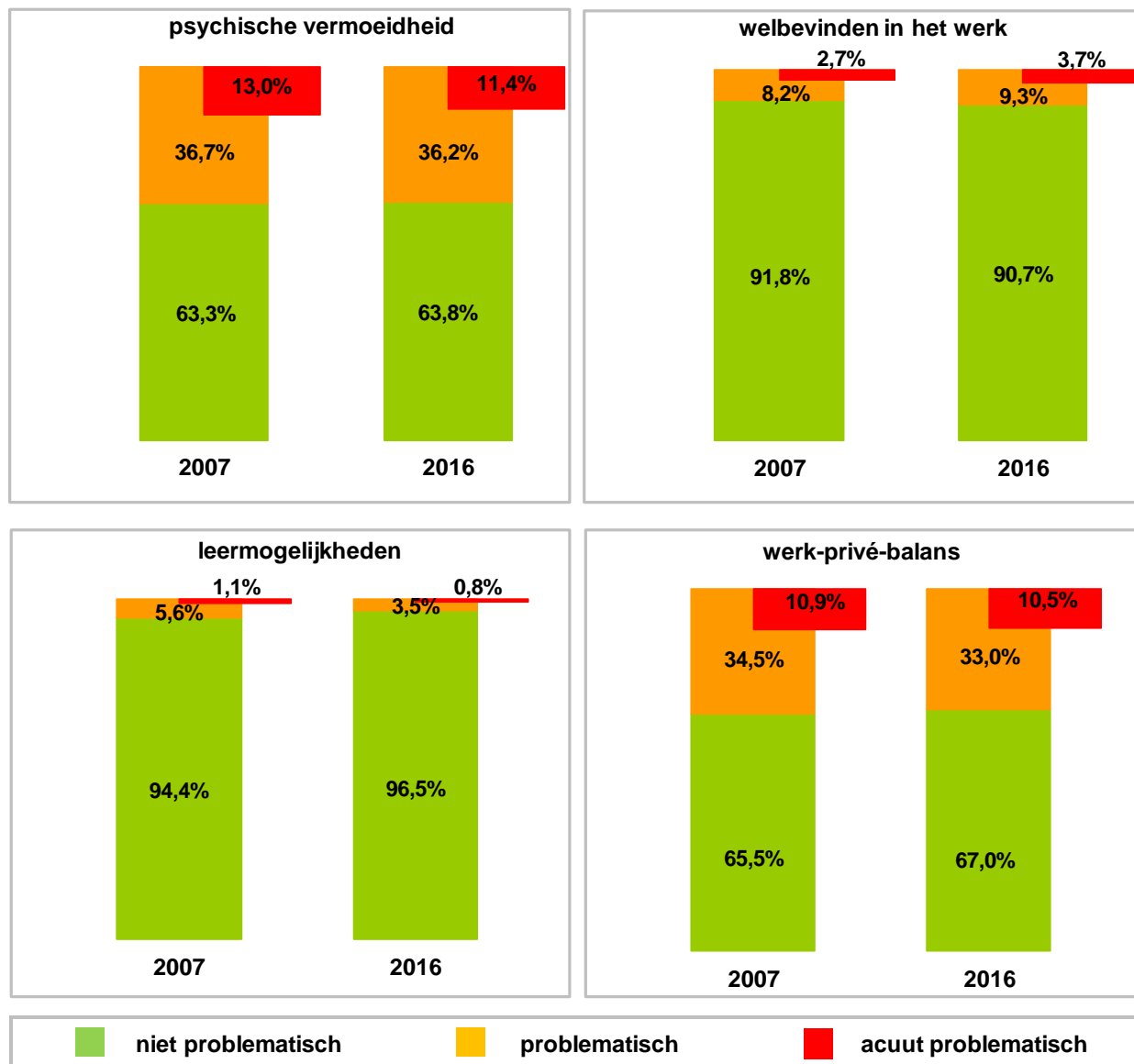
- **Cijfers in het groen** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename van het aandeel 'niet problematisch'/afname van het aandeel '(acuut) problematisch' ten opzichte van het vorig meetpunt. **Cijfers in het rood** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) afname van het aandeel 'niet problematisch'/toename van het aandeel '(acuut) problematisch' ten opzichte van het vorig meetpunt.
- Cijfers in een **groen kader** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename van het aandeel 'niet problematisch'/afname van het aandeel '(acuut) problematisch' bij een vergelijking van de meetpunten 2007 en 2016.
- De groep 'niet-problematisch' en de groep 'problematisch' vormen samen de totale populatie (100%); de **groep 'acuut problematisch'** is een subgroep binnen de groep 'problematisch' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.

Voor **leermogelijkheden** in het werk behoort in 2016 96,5% van de zelfstandige ondernemers tot de niet-problematische categorie, 3,5% tot de problematische categorie en 0,8% tot de acuut problematische categorie. Tussen 2013 en 2016 wordt een significante verbetering genoteerd die er ook voor zorgt dat over de volledige meetperiode en in vergelijking met de nulmeting 2007 (met 94,4%, 5,6% en 1,1% als respectieve kengetallen) in 2016 een significante toename van het aandeel zelfstandige ondernemers met voldoende leermogelijkheden c.q. afname van het aandeel met problematische leermogelijkheden, geregistreerd wordt.

Voor de indicator **werk-privé-balans** behoort in 2016 67,0% van de zelfstandige ondernemers tot de niet-problematische categorie, 33,0% tot de problematische categorie en 10,5% tot de acuut problematische categorie. In 2013 was dat respectievelijk 68,4%, 31,6% en 9,5%. De vooruitgang die in 2013 werd geboekt (met een significante daling van het aandeel zelfstandige ondernemers met (acute) problemen in de werk-privé-balans in vergelijking met 2010, met 65,0%, 35,0% en 11,8% als respectieve kengetallen) kon in 2016 niet worden geconsolideerd. Dit resulteert in de vaststelling dat over de volledige meetperiode en in vergelijking met de

nulmeting 2007 (met 65,5%, 34,5% en 10,9% als respectieve kengetallen) geen significante verschuivingen/verbeteringen op het vlak van de werk-privé-balans kunnen worden opgetekend.

Figuur 1: Werkbaarheidsindicatoren voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2016

Leeswijzer:

Acut problematisch (de verschoven rode blokjes in elke indicatorbalk) is een subgroep binnen de categorie problematisch (oranje zone), maar wordt **gepercenteerd op de totale onderzoekspopulatie**.

2.2 Werkbaarheidsgraad voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2016

De combinatie van de informatie van de vier werkbaarheidsindicatoren laat ons toe de werkbaarheidsgraad te berekenen. Tabel 5 rapporteert voor de vier WBM-metingen de frequentieverdeling van de zelfstandige ondernemers met een kwaliteitsvolle, werkbare job c.q. de zelfstandige ondernemers die op het vlak van psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden of werk-privé-balans met een of meerdere knelpunten worden geconfronteerd.

Tabel 5: Evolutie van de werkbaarheidsgraad voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2016

	werkbaarheidsgraad			
	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%
werkbaar werk	47,7	47,8	51,4	50,7
werkbaarheidsknelpunten	52,3	52,2	48,6	49,3
N	1.919	1.856	3.359	2.452

Leeswijzer:

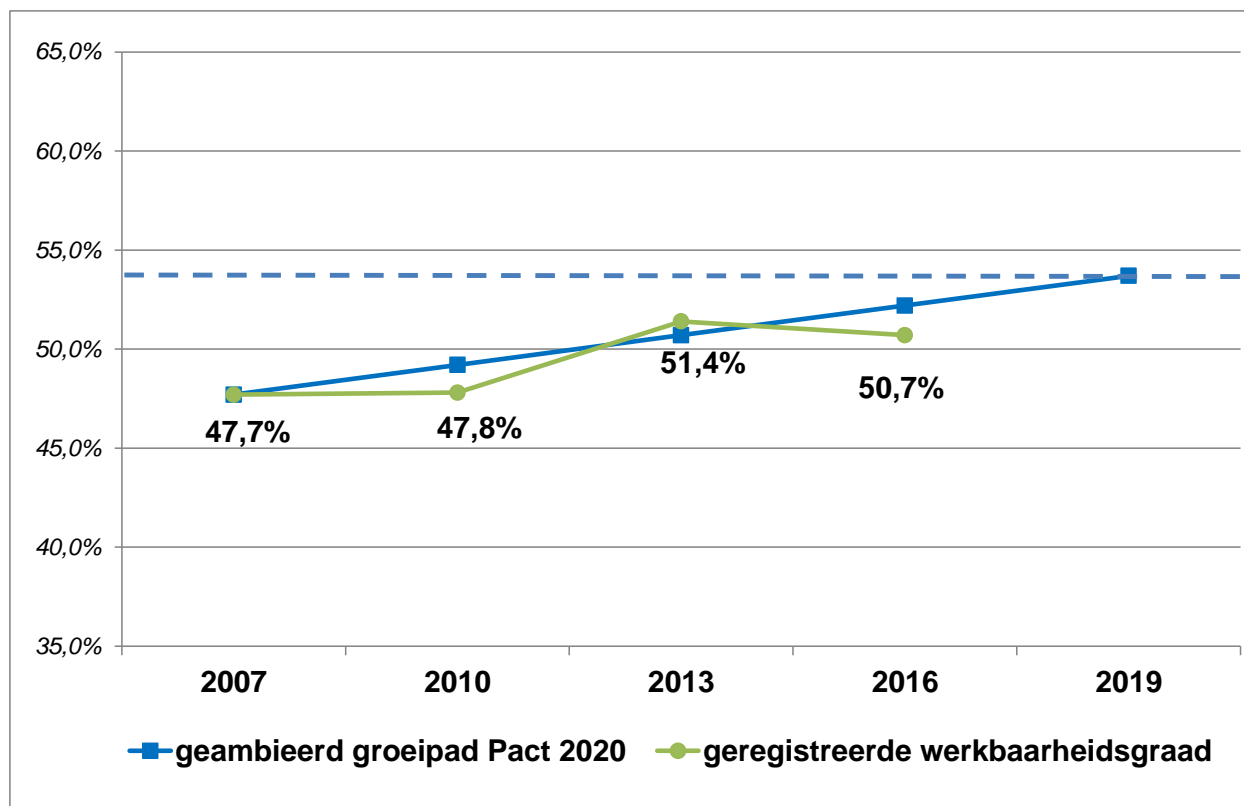
- **Cijfers in het groen** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename van de werkbaarheidsgraad ten opzichte van het vorig meetpunt.
- Cijfers in een **groen kader** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename van de werkbaarheidsgraad bij een vergelijking van de meetpunten 2007 en 2016.

In 2016 bedraagt de werkbaarheidsgraad voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 50,7%. Dit cijfer verschilt niet significant van de situatie die werd geregistreerd bij de meting in 2013, toen wel een (significante) toename van het aandeel zelfstandige ondernemers met een werkbare job t.o.v. het vorige meetpunt (toename werkbaarheidsgraad van 47,8% in 2010 naar 51,4% in 2013) werd vastgesteld.

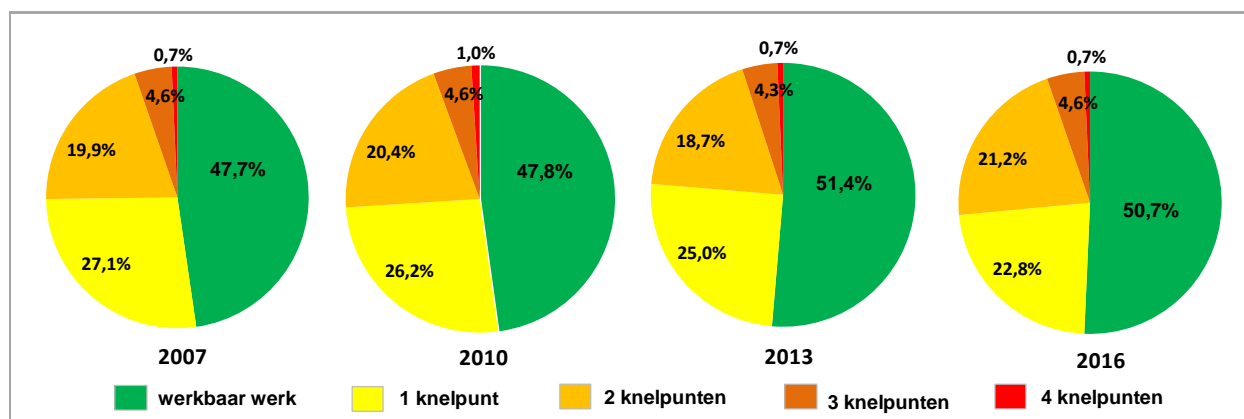
Over de volledige meetperiode en in vergelijking met de nulmeting in 2007 is er dan ook sprake van een statistisch betekenisvolle verbetering van de werkbaarheidsgraad bij de zelfstandige ondernemers met 3 procentpunt. De geregistreerde werkbaarheidscijfers lopen daarmee licht achter op het geambieerde groeipad van het Pact 2020, dat een jaarlijkse toename van de werkbaarheidsgraad met 0,5 procentpunt vooropstelt (figuur 2).

Een meer gedetailleerde voorstelling van de samengestelde WBM-indicator met een verdere opdeling van de probleemgroep naar het aantal, het type en de combinatie van werkbaarheidsknelpunten wordt gepresenteerd in figuur 3 en tabel 6. Daaruit blijkt dat vooral het aandeel van zelfstandige ondernemers die met één knelpunt worden geconfronteerd tussen 2007 en 2016 systematisch is gedaald. De deelgroep van zelfstandig ondernemers, die twee of meerdere knelpunten signaleert, is relatief stabiel gebleven. Vooral de combinatie van psychische vermoeidheidsproblemen met een problematische werk-privé-balans (18% van de zelfstandige ondernemers in 2016) vormt daarbij een dominant cluster.

Figuur 2: Vergelijking geregistreeerde werkbaarheidsgraad voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen met het geambieerde groepspad in doelstelling 10 van het Pact 2020

Figuur 3: Evolutie van het aandeel zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2016 met werkbaar werk en met (één of meerdere) werkbaarheidsknelpunten

Tabel 6: Frequentieverdeling van zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2016 naar aantal, type en combinatie van werkbaarheidsknelpunten

AANTAL EN TYPE KNELPUNTEN	% TOTAAL			
	2007	2010	2013	2016
0 knelpunten	47,7	47,8	51,4	50,7
1 knelpunt				
psychische vermoeidheid	12,4	12,1	11,4	11,2
welbevinden in het werk	2,1	1,2	1,6	1,8
leermogelijkheden	1,8	1,9	1,8	0,9
werk-privé-balans	10,8	11,0	10,2	9,1
subtotaal	27,1	26,2	25,0	22,8
2 knelpunten				
psychische vermoeidheid & welbevinden in het werk	0,9	1,2	1,3	1,9
psychische vermoeidheid & leermogelijkheden	0,4	0,4	0,2	0,1
psychische vermoeidheid & werk-privé-balans	17,5	17,8	15,8	18,0
welbevinden in het werk & leermogelijkheden	0,4	0,3	0,6	0,4
welbevinden in het werk & werk-privé-balans	0,4	0,5	0,6	0,5
leermogelijkheden & werk-privé-balans	0,2	0,2	0,2	0,2
subtotaal	19,9	20,4	18,7	21,2
3 knelpunten				
psychische vermoeidheid & welbevinden in het werk & leermogelijkheden	0,3	0,4	0,3	0,4
psychische vermoeidheid & welbevinden in het werk & werk-privé-balans	3,0	3,6	3,2	3,4
psychische vermoeidheid & leermogelijkheden & werk-privé-balans	1,1	0,5	0,6	0,5
welbevinden in het werk & leermogelijkheden & werk-privé-balans	0,2	0,1	0,1	0,2
subtotaal	4,6	4,6	4,3	4,6
4 knelpunten	0,7	1,0	0,7	0,7
algemeen totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

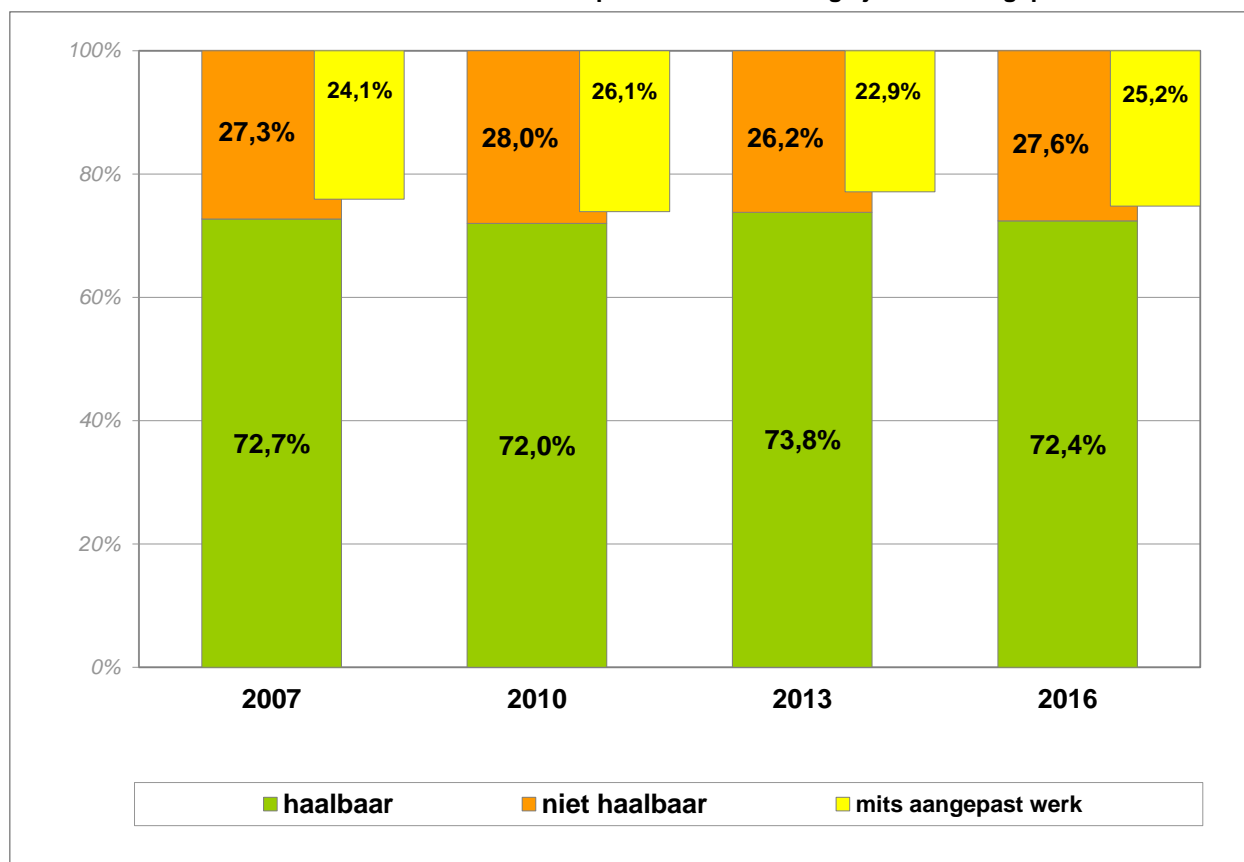
2.3 Langer doorwerken en samenhang met werkbaarheid

De werkbaarheidsdoelstellingen in het Pact van Vilvoorde en het Pact 2020 werden onder meer ingegeven vanuit de bekommernis bij de Vlaamse sociale partners en beleidsmakers om de werkzaamheid (inzonderheid van 50-plussers) te verhogen en vanuit de overtuiging dat de jobkwaliteit een belangrijke sleutel vormt tot duurzame inzetbaarheid.

In de werkbaarheidsmonitor wordt gepeild naar die haalbaarheid om langer door te werken op basis van de vraag: *“Denkt u in staat te zijn om uw huidige job voor te zetten tot uw pensioen?”* Respondenten die een negatief antwoord formuleren, krijgen een bijkomende vraag voorgelegd: *“Zou aangepast werk (lichter werk, deeltijds werk...) u wel in staat stellen tot uw pensioen te werken?”*

De antwoordscores voor de verschillende metingen in figuur 4 hebben enkel betrekking op de zelfstandige ondernemers van 40 jaar of ouder: we gaan er vanuit dat de kans op reflectie op de eigen eindloopbaan en het pensioenvraagstuk groter is in de afgebakende deelgroep en 40-plussers daarmee de haalbaarheidskwestie realistisch(er) kunnen inschatten.

Figuur 4: Evolutie 2007-2016 van de inschatting door zelfstandige ondernemers 40-plus van de haalbaarheid om door te werken tot het pensioen in de huidige job/mits aangepast werk

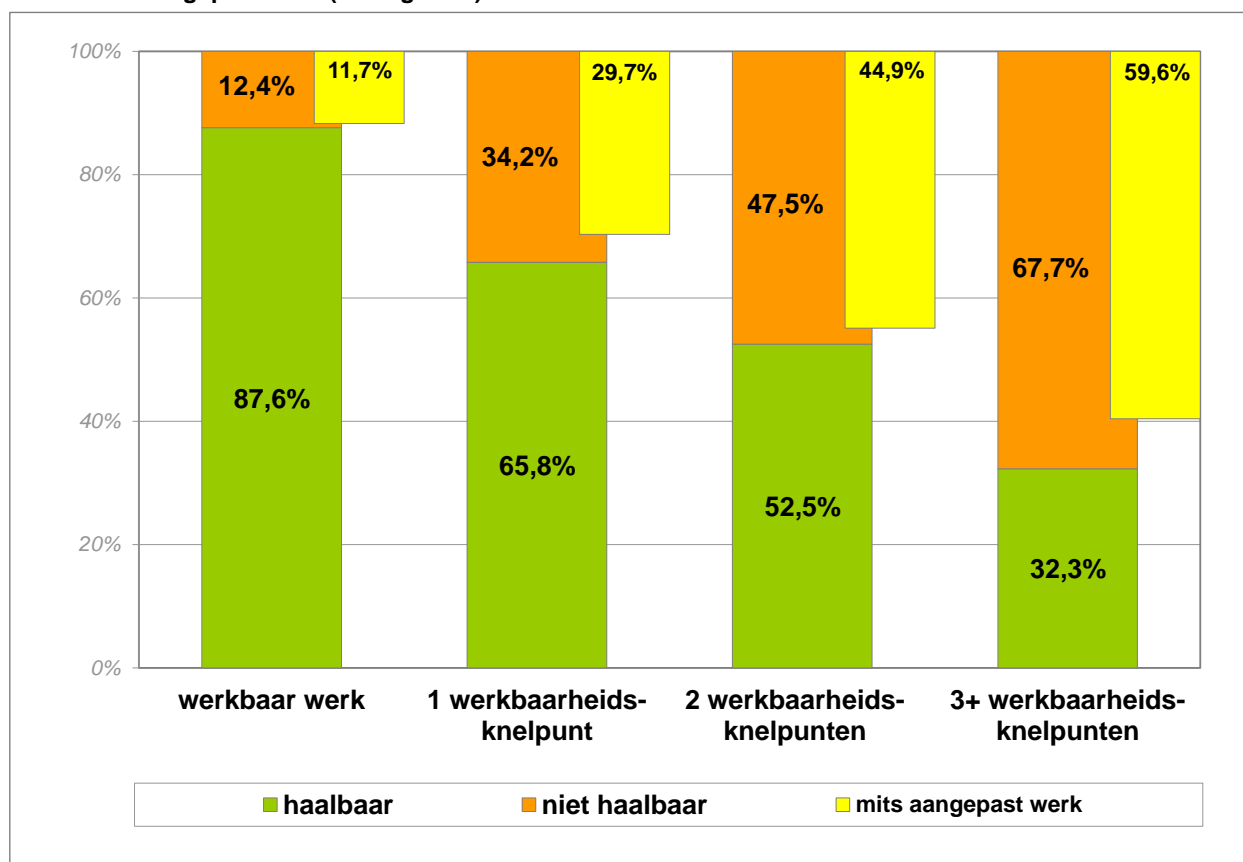
Leeswijzer:

- De **groene en oranje deelbalkjes** verwijzen naar het aandeel binnen de onderzoekspopulatie 40-plus dat aangeeft dat doorwerken tot het pensioen **in de huidige functie** haalbaar resp. niet haalbaar is.
- De **verschoven gele blokjes** in elke balk verwijzen naar het aandeel respondenten (gepercenteerd op de totale onderzoekspopulatie 40-plus) dat inschat dat doorwerken tot het pensioen in de huidige functie niet mogelijk is, maar wel haalbaar zou zijn **mits aangepast werk**.

Bij de meting 2016 geeft 72,4% van de zelfstandige ondernemers in Vlaanderen aan dat ze zich in staat achten om hun huidige job voort te zetten tot de pensioenleeftijd, de overige 27,6% schat dit in als een onhaalbare opdracht. Binnen de laatstgenoemde categorie nuanceert ruim negen op de tien zijn negatief antwoord, met de verduidelijking dat een aanpassing van de arbeidssituatie (fysiek minder belastend werk, reductie van de arbeidstijd) soelaas zou kunnen bieden om tot het pensioen te kunnen blijven werken. Omgerekend blijkt daarmee 25,2% van de zelfstandige ondernemers 40-plus in Vlaanderen vragende partij te zijn van aangepast werk om langer te kunnen doorwerken.

Er worden - over de vier meetmomenten sinds 2007 geen systematische verschuivingen geregistreerd in de omvang van de deelgroepen 'haalbaar', 'niet haalbaar' en 'haalbaar mits aangepast werk'. De recente eindloopbaanhervormingen, met een verhoging van de instapleeftijd en de verstrenging van loopbaanvoorwaarden voor toegang tot het (vervroegd) pensioen, hebben dus blijkbaar geen duidelijke impact op de inschatting van zelfstandige ondernemers van het haalbaarheidsvraagstuk.

Figuur 5: Samenhang van de werkbaarheidssituatie van zelfstandige ondernemers 40-plus met hun inschatting van de haalbaarheid om door te werken tot het pensioen in de huidige job/mits aangepast werk (meting 2016)

Leeswijzer:

- De **groene en oranje deelbalkjes** verwijzen naar het aandeel binnen de onderzoekspopulatie 40-plus dat aangeeft dat doorwerken tot het pensioen **in de huidige functie** haalbaar resp. niet haalbaar is.
- De **verschoven gele blokjes** in elke balk verwijzen naar het aandeel respondenten (gepercenteerd op de totale onderzoekspopulatie 40-plus) dat inschat dat doorwerken tot het pensioen in de huidige functie niet mogelijk is, maar wel haalbaar zou zijn **mits aangepast werk**.

Er wordt wel een duidelijk verband vastgesteld tussen de inschatting door zelfstandige ondernemers van de haalbaarheid om langer door te werken en de werkbaarheidssituatie van de betrokkenen. Figuur 5 brengt deze samenhang in beeld.

Van de zelfstandige ondernemers met een werkbare job blijkt 87,6% doorwerken tot het pensioen als een haalbare opdracht in te schatten. Dit aandeel neemt systematisch af naarmate betrokkenen met een problematische situatie op één of meerdere werkbaarheidsdimensies geconfronteerd worden: van 65,8% bij één werkbaarheidsknelpunt, over 52,5% bij twee werkbaarheidsknelpunten, tot 32,3% bij drie of vier werkbaarheidsknelpunten.

Parallel stellen we vast dat een groter aandeel zelfstandige ondernemers vragende partij is voor aangepast werk, naarmate de werkbaarheidssituatie problematischer 'scoort': van 11,7% in geval van werkbaar werk over 29,7% bij één werkbaarheidsknelpunt en 44,9% bij twee knelpunten tot 59,6% bij drie of meer knelpunten.

De impliciete hypothese in het Pact van Vilvoorde en het Pact 2020, dat de jobkwaliteit erg belangrijk is om werkenden langer aan de slag te houden en de werkzaamheid van 50-plussers te verhogen, wordt daarmee bevestigd.

2.4 Risico-indicatoren voor de Vlaamse arbeidsmarkt 2007-2016

De werkbaarheidsmonitor brengt niet enkel in kaart in welke mate jobs werkbaar zijn voor de zelfstandige ondernemers (en werknemers). De monitor peilt ook naar een aantal achterliggende determinanten c.q. risicofactoren in de arbeidssituatie. Bij de metingen voor de zelfstandige ondernemers worden vier risico-indicatoren gehanteerd: werkdruk, emotionele belasting, taakvariatie en (belastende fysieke) arbeidsomstandigheden.

Tabel 7: Risico-indicatoren voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2016

risico-indicatoren		2007	2010	2013	2016
		%	%	%	%
werkdruk	 niet problematisch	53,4	57,8	62,3	57,2
	 problematisch	46,6	42,2	37,7	42,8
	 acuut problematisch	17,6	16,3	13,3	17,0
N		2.024	1.944	3.506	2.530
emotionele belasting	 niet problematisch	71,2	70,9	70,4	73,4
	 problematisch	28,8	29,1	29,6	26,6
	 acuut problematisch	5,2	4,9	5,7	4,8
N		2.024	1.940	3.511	2.529
taakvariatie	 niet problematisch	92,1	91,6	91,8	93,5
	 problematisch	7,9	8,4	8,2	6,5
	 acuut problematisch	2,2	2,1	2,0	1,9
N		2.029	1.944	3.507	2.534
arbeidsomstandigheden	 niet problematisch	82,8	84,1	82,4	81,8
	 problematisch	17,2	15,9	17,6	18,2
	 acuut problematisch	4,6	4,5	4,5	5,3
N		2.204	2.137	3.593	2.553

Leeswijzer:

- **Cijfers in het groen** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename van het aandeel 'niet problematisch'/afname van het aandeel '(acuut) problematisch' ten opzichte van het vorig meetpunt. **Cijfers in het rood** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) afname van het aandeel 'niet problematisch'/toename van het aandeel '(acuut) problematisch' ten opzichte van het vorig meetpunt.
- Cijfers in een **groen kader** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename van het aandeel 'niet problematisch'/afname van het aandeel '(acuut) problematisch' bij een vergelijking van de meetpunten 2007 en 2016.
- De groep 'niet-problematisch' en de groep 'problematisch' vormen samen de totale populatie (100%); de **groep 'acuut problematisch'** is een subgroep binnen de groep 'problematisch' maar het aandeel wordt berekend op de totale populatie.

In tabel 7 worden de kengetallen voor deze risico-indicatoren voor de meetmomenten 2007, 2010, 2013 en 2016 op een rijtje gezet. Figuur 6 vergelijkt de situatie van de nulmeting 2007 met de meest recente meetgegevens uit 2016. Daarbij volgen we een gelijkaardige categorisering als bij de werkbaarheidsindicatoren (niet problematisch, problematisch, acuut problematisch).

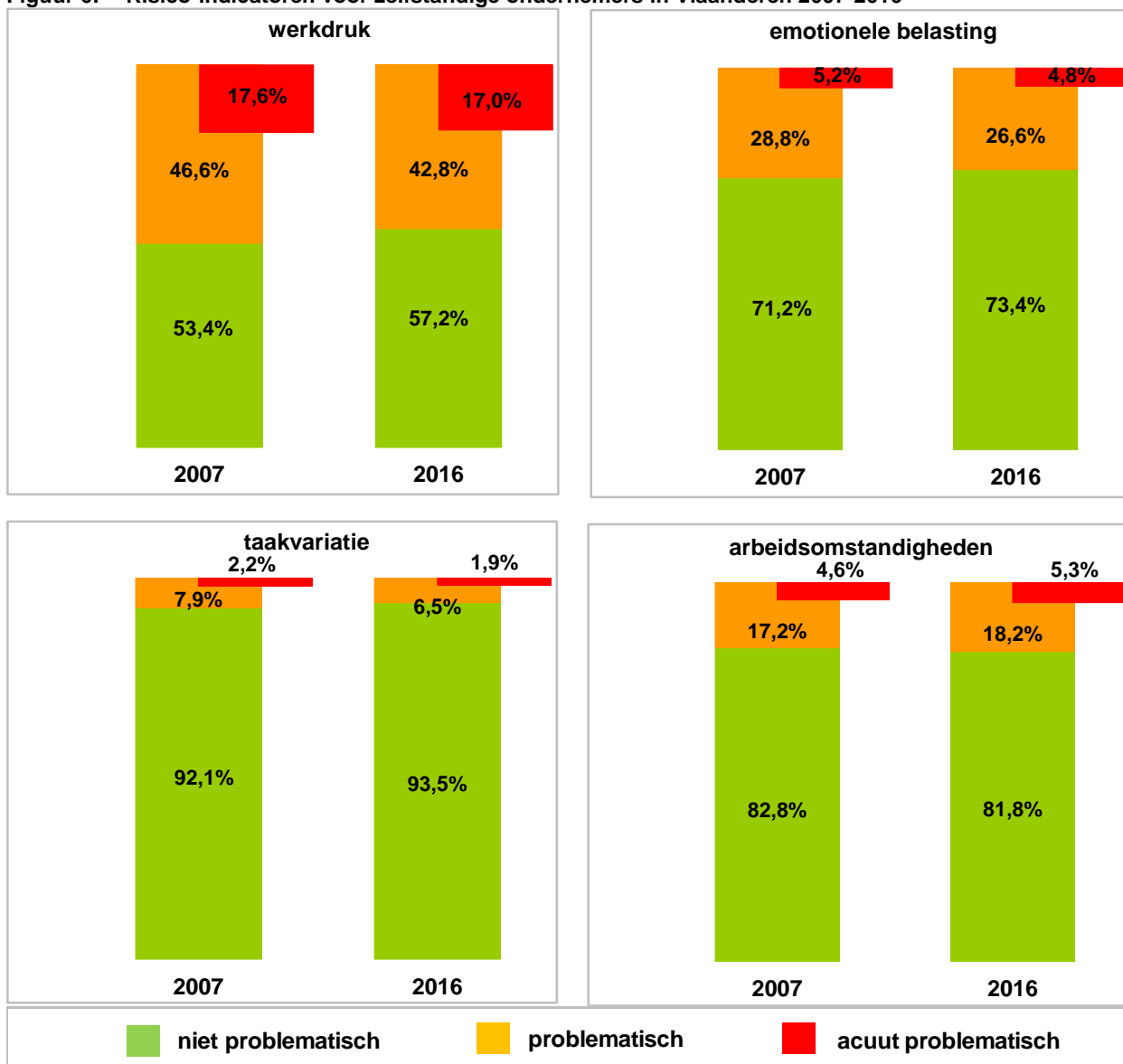
Voor **werkdruk** behoort in 2016 57,2% van de zelfstandige ondernemers tot de niet-problematische categorie, 42,8% tot de problematische categorie en 17,0% tot de acuut problematische categorie. In vergelijking met 2013 (met 62,3%, 37,7% en 13,3% als respectieve kengetallen) gaat het om een significante toename van de problematische en acuut problematische groep. De verbetering die op het vlak van werkdruk werd geboekt in 2013 (met een significante daling van het aandeel zelfstandige ondernemers met (acute) werkdrukproblemen in vergelijking met 2010) én in 2010 (met een significante daling t.o.v. van het aandeel zelfstandige ondernemers met een problematische werkdruk in vergelijking met 2007) gaat daarmee in 2016 gedeeltelijk verloren. Over de volledige meetperiode en in vergelijking met de nulmeting 2007 (met 53,4%, 46,6% en 17,6% als respectieve kengetallen) registreren we evenwel een significante toename van het aandeel zelfstandige ondernemers in een acceptabele, c.q. afname van het aandeel in een problematische werkdruksituatie.

Voor **emotionele belasting** behoort in 2016 73,4% van de zelfstandige ondernemers tot de niet-problematische categorie, 26,6% tot de problematische categorie en 4,8% tot de acuut problematische categorie. In vergelijking met 2013 (met 70,4%, 29,6% en 5,7% als respectieve kengetallen) gaat het om een significante daling van de problematische groep. Over de volledige meetperiode sinds 2007 (met 71,2%, 28,8% en 5,2% als respectieve kengetallen) registreren we op het vlak van emotionele belasting evenwel geen systematische (en statisch significante) verbetering van de situatie van zelfstandige ondernemers.

Voor **taakvariatie** (of afwisseling in het werk) behoort in 2016 93,5% van de zelfstandige ondernemers tot de niet-problematische categorie, 6,5% tot de problematische categorie en 1,9% tot de acuut problematische categorie. In vergelijking met 2013 (met 91,8%, 8,2% en 2,0% als respectieve kengetallen) gaat het om een significante daling van de problematische groep. Over de volledige meetperiode sinds 2007 (met 92,1%, 7,9% en 2,2% als respectieve kengetallen) registreren we op het vlak van taakvariatie evenwel geen systematische (en statisch significante) verbetering van de situatie van zelfstandige ondernemers.

Voor (belastende fysieke) **arbeidsomstandigheden** behoort in 2016 81,8% van de zelfstandige ondernemers tot de niet-problematische categorie, 18,2% tot de problematische categorie en 5,3 % tot de acuut problematische categorie. Tussen de afzonderlijke meetmomenten en over de volledige meetperiode sinds 2007 (met 82,8%, 17,2% en 4,6% als respectieve kengetallen) worden voor deze risicofactor geen significante verschuivingen geregistreerd.

Figuur 6: Risico-indicatoren voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2016

Leeswijzer:

Acuut problematisch (de verschoven rode blokjes in elke indicatorbalk) is een subgroep binnen de categorie problematisch (oranje zone), maar wordt **gepercenteerd op de totale onderzoekspopulatie**.

3 Werkbaarheidsgraad en -indicatoren voor specifieke deelpopulaties van zelfstandige ondernemers

Dit hoofdstuk richt de focus op de werkbaarheidssituatie van een aantal specifieke deelgroepen (van zelfstandige ondernemers), waarvoor het Pact 2020 bijzonder aandacht vraagt: vrouwen, 50-plussers, kortgeschoolden en bijzondere gezinssituaties. We bekijken daarbij voor deze deelgroepen telkens de evolutie in de werkbaarheidsgraad tussen 2007 en 2016 en hun specifieke scores op de werkbaarheidsindicatoren voor het jaar 2016, op basis van de ventilatie van de kengetallen naar geslacht, leeftijd, scholingsgraad en gezinssituatie.

3.1 Werkbaarheidsgraad 2007-2016 en werkbaarheidsindicatoren 2016 voor vrouwelijke zelfstandige ondernemers

De werkbaarheidsgraad voor vrouwelijke zelfstandige ondernemers ligt in 2016 op 49,4%. Bij vergelijking met de meetgegevens voor 2007 registreren we een vooruitgang met 2,5 procentpunt, maar deze verschuiving blijkt statistisch niet significant (zie tabel 8).

Tabel 8: Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2016 naar geslacht

geslacht	werkbaarheidsgraad			
	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%
man	48,1	47,8	51,8	51,4
vrouw	46,9	47,7	50,3	49,4
referentiecijfer zelfstandige ondernemers Vlaanderen	47,7	47,8	51,4	50,7

Leeswijzer:

- **Cijfers in het groen** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename van de werkbaarheidsgraad ten opzichte van het vorig meetpunt.
- Cijfers in een **groen kader** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename van de werkbaarheidsgraad bij een vergelijking van de meetpunten 2007 en 2016.

Uit tabel 9 kunnen we afleiden dat het bij de meting 2016 vastgestelde verschil in de werkbaarheidsgraad voor vrouwen en mannen statistisch niet significant is. Ook de geregistreeerde kengetallen 2016 voor de vrouwelijk zelfstandige ondernemers in een problematische situatie voor psychische vermoeidheid (37,5%), welbevinden in het werk (8,7%), leermogelijkheden (4,2%) en werk-privébalans (34,6%) wijken niet significant af van deze van hun mannelijke collega's.

Tabel 9: Werkbaarheidsgraad en werkbaarheidsindicatoren 2016 naar geslacht

geslacht	werkbaarheidsgraad	psychische vermoeidheid problematisch	welbevinden in het werk problematisch	leermogelijkheden problematisch	werk-privé-balans problematisch
	%	%	%	%	%
man	51,4	35,5	9,6	3,1	32,2
vrouw	49,4	37,5	8,7	4,2	34,6
verschiltoetsing	ns	ns	ns	ns	ns
referentiecijfer zelfstandige ondernemers Vlaanderen	50,7	36,2	9,3	3,5	33,0

Leeswijzer:

Verschiltoetsing (ns= *niet significant*): er wordt tussen mannen en vrouwen geen statistisch betekenisvol verschil (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) vastgesteld voor de werkbaarheidsgraad en voor de vier werkbaarheidsindicatoren.

3.2 Werkbaarheidsgraad 2007-2016 en werkbaarheidsindicatoren 2016 voor oudere zelfstandige ondernemers

De werkbaarheidsgraad voor zelfstandige ondernemers in de leeftijdsgroepen '50-54 jaar' en '55 jaar en ouder' ligt in 2016 op 49,6% respectievelijk 58,7%. Bij vergelijking met de meetgegevens voor 2007 registreren we voor eerstgenoemde deelgroep een daling met 3,4 procentpunt en voor laatstgenoemde deelgroep een stijging met 5,3 procentpunt, maar deze verschuivingen blijken statistisch niet significant (zie tabel 10).

Tabel 10: Evolutie van de de werkbaarheidsgraad 2007-2016 naar leeftijd

leeftijd	werkbaarheidsgraad			
	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%
- 50 jaar	45,5	45,8	49,4	48,4
50 - 54 jaar	53,0	53,1	53,9	49,6
55 + jaar	53,4	52,1	56,3	58,7
referentiecijfer zelfstandige ondernemers Vlaanderen	47,7	47,8	51,4	50,7

Leeswijzer:

- **Cijfers in het groen** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename van de werkbaarheidsgraad ten opzichte van het vorig meetpunt.
- **Cijfers in een groen kader** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename van de werkbaarheidsgraad bij een vergelijking van de meetpunten 2007 en 2016.

Tabel 11: Werkbaarheidsgraad en werkbaarheidsindicatoren 2016 naar leeftijd

leeftijd	werkbaarheidsgraad	psychische vermoeidheid problematisch	welbevinden in het werk problematisch	leermogelijkheden problematisch	werk-privé-balans problematisch
	%	%	%	%	%
- 50 jaar	48,4	36,8	9,2	3,3	36,4
50 - 54 jaar	49,6	39,9	10,2	3,2	32,5
55 + jaar	58,7	30,9	8,7	4,2	23,9
verschiltoetsing	s	s	ns	ns	s
referentiecijfer zelfstandige ondernemers Vlaanderen	50,7	36,2	9,3	3,5	33,0

Leeswijzer:

Verschiltoetsing (ns= *niet significant* versus s = *significant*): er wordt tussen jongere en oudere zelfstandige ondernemers een statistisch betekenisvol verschil (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) vastgesteld voor de werkbaarheidsgraad, voor psychische vermoeidheid en werk-privé-balans, maar niet voor welbevinden in het werk en leermogelijkheden.

Uit tabel 11 kunnen we afleiden dat zelfstandige ondernemers van 55 jaar of ouder in 2016 zowel voor de werkbaarheidsgraad (58,7%), psychische vermoeidheid (30,9% in de problematische categorie) en werk-privé-balans (23,9% in de problematische categorie) significant gunstiger scores dan hun jongere collega's 50-plus (49,6%, 39,9% en 32,5%) en zelfstandige ondernemers 50-min (48,4%, 36,8% en 36,4%). De geregistreerde kengetallen 2016 voor de zelfstandige ondernemers in de leeftijdsgroepen '50-54 jaar' en '55 jaar en ouder' in een problematische situatie voor welbevinden in het werk (10,2% respectievelijk 8,7%) en leermogelijkheden (3,2% respectievelijk 4,2%) wijken niet significant af van mekaar en van deze van hun jongere collega's van minder dan 50 jaar.

3.3 Werkbaarheidsgraad 2007-2016 en werkbaarheidsindicatoren 2016 voor kortgeschoolde zelfstandige ondernemers

De werkbaarheidsgraad voor kortgeschoolde zelfstandige ondernemers (zonder diploma hoger secundair onderwijs) ligt in 2016 op 47,8%. Bij vergelijking met de meetgegevens voor 2007 registreren we een vooruitgang met 4,5 procentpunt, maar deze verschuiving blijkt statistisch niet significant (zie tabel 12).

Tabel 12: Evolutie van de de werkbaarheidsgraad 2007-2016 naar scholingsgraad

scholingsgraad	werkbaarheidsgraad			
	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%
geen, lager of lager secundair	43,3	48,4	48,3	47,8
hoger secundair	44,6	46,5	51,0	49,2
hoger onderwijs korte type	48,6	50,5	55,7	50,2
hoger onderwijs lange type	52,9	47,2	50,0	53,2
referentiecijfer zelfstandige ondernemers Vlaanderen	47,7	47,8	51,4	50,7

Leeswijzer:

- **Cijfers in het groen** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename van de werkbaarheidsgraad ten opzichte van het vorig meetpunt. **Cijfers in het rood** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) afname van de werkbaarheidsgraad ten opzichte van het vorig meetpunt.
- Cijfers in een **groen kader** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename van de werkbaarheidsgraad bij een vergelijking van de meetpunten 2007 en 2016.

Tabel 13: Werkbaarheidsgraad en werkbaarheidsindicatoren 2016 naar scholingsgraad

scholingsgraad	werkbaarheidsgraad	psychische vermoeidheid problematisch	welbevinden in het werk problematisch	leermogelijkheden problematisch	werk-privé-balans problematisch
	%	%	%	%	%
geen, lager of lager secundair	47,8	39,1	12,6	7,1	35,3
hoger secundair	49,2	38,2	7,6	4,8	35,6
hoger onderwijs korte type	50,2	35,7	8,9	2,5	33,3
hoger onderwijs lange type	53,2	34,0	9,9	1,8	29,9
verschiltoetsing	ns	ns	ns	s	ns
referentiecijfer zelfstandige ondernemers Vlaanderen	50,7	36,2	9,3	3,5	33,0

Leeswijzer:

Verschiltoetsing (ns= *niet significant* versus s = *significant*): er wordt tussen laag, midden- en hooggeschoolde zelfstandige ondernemers een statistisch betekenisvol verschil (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) vastgesteld voor leermogelijkheden, maar niet voor de werkbaarheidsgraad en de andere werkbaarheidsindicatoren.

Uit tabel 13 kunnen we afleiden dat de bij de WBM-meting 2016 voor kortgeschoolde zelfstandige ondernemers geregistreerde werkbaarheidsgraad (47,8%) en kengetallen voor psychische vermoeidheid (39,1% in een problematische situatie), welbevinden in het werk (12,6% in een problematische situatie) en werk-privé-balans (35,3% in een problematische situatie) niet significant afwijken van deze van hun midden- en hooggeschoolde collega's.

Enkel voor leermogelijkheden blijken kortgeschoolde zelfstandige ondernemers (met 7,1% in een problematische situatie) significant ongunstiger te scoren dan hun collega's met een hoger scholingsniveau (met corresponderende kengetallen 4,8%, 2,5% en 1,8% voor de zelfstandige ondernemers met een diploma van respectievelijk hoger secundair onderwijs, hoger onderwijs van het korte type en hoger onderwijs van het lange type).

3.4 Werkbaarheidsgraad 2007-2016 en werkbaarheids-indicatoren 2016 voor zelfstandige ondernemers met inwonende kinderen

De werkbaarheidsgraad voor zelfstandige ondernemers met inwonende kinderen ligt in 2016 op 48,0%. Bij vergelijking met de meetgegevens voor 2007 registreren we een vooruitgang met 1,9 procentpunt, maar deze verschuiving blijkt statistisch niet significant (zie tabel 14).

Tabel 14: Evolutie van de de werkbaarheidsgraad 2007-2016 naar gezinssituatie

gezinssituatie	werkbaarheidsgraad			
	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%
gezinnen met kinderen	46,1	46,7	48,2	48,0
gezinnen zonder kinderen	50,8	49,8	56,6	55,2
referentiecijfer zelfstandige ondernemers Vlaanderen	47,7	47,8	51,4	50,7

Leeswijzer:

- **Cijfers in het groen** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename van de werkbaarheidsgraad ten opzichte van het vorig meetpunt.
- Cijfers in een **groen kader** wijzen op een significante (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) toename van de werkbaarheidsgraad bij een vergelijking van de meetpunten 2007 en 2016.

Uit tabel 15 kunnen we afleiden dat zelfstandige ondernemers met inwonende kinderen in 2016 zowel voor de werkbaarheidsgraad (48,0%), psychische vermoeidheid (38,1% in de problematische categorie) en werk-privé-balans (35,6% in de problematische categorie) significant ongunstiger scores dan hun collega's zonder inwonende kinderen (55,2%, 33,1% en 28,9%).

De geregistreerde kengetallen 2016 voor de zelfstandige ondernemers met inwonende kinderen, die zich in een problematische situatie bevinden voor welbevinden in het werk (9,2%) en leermogelijkheden (3,0%), wijken niet significant af deze van hun collega's zonder inwonende kinderen.

Tabel 15: Werkbaarheidsgraad en werkbaarheidsindicatoren 2016 naar gezinssituatie

gezinssituatie	werkbaarheidsgraad	psychische vermoeidheid problematisch	welbevinden in het werk problematisch	leermogelijkheden problematisch	werk-privé-balans problematisch
	%	%	%	%	%
gezinnen met kinderen	48,0	38,1	9,2	3,0	35,6
gezinnen zonder kinderen	55,2	33,1	9,4	4,4	28,9
verschiltoetsing	s	s	ns	ns	s
referentiecijfer zelfstandige ondernemers Vlaanderen	50,7	36,2	9,3	3,5	33,0

Leeswijzer:

Verschiltoetsing (ns= *niet significant versus s = significant*): er wordt tussen zelfstandige ondernemers met en zonder inwonende kinderen een statistisch betekenisvol verschil (Pearson χ^2 ; $p \leq 0,05$) vastgesteld voor de werkbaarheidsgraad, psychische vermoeidheid en werk-privé-balans, maar niet voor welvinden in het werk en leermogelijkheden.

Referenties

- Barbier, S., Loosveldt, G., & Carton, A. (2015). *Het surveyklimaat in Vlaanderen. Een analyse op basis van de SCV-surveys*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering. Geraadpleegd op <http://www4.vlaanderen.be/sites/svr/Pages/2016-01-13-surveyklimaat-vlaanderen.aspx>
- Bourdeaud'hui, R. & Vanderhaeghe, S. (2007). *Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007. Indicatoren voor de kwaliteit van de arbeid op de Vlaamse arbeidsmarkt*. Brussel: SERV-STV Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/2028>
- Bourdeaud'hui, R., Vanderhaeghe, S. (2010). *Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2010. Indicatoren voor de kwaliteit van de arbeid bij zelfstandige ondernemers in Vlaanderen, evolutie 2007-2010*. Brussel: SERV-STV Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/4013>
- Bourdeaud'hui, R., Vanderhaeghe, S. (2013). *Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007-2010-2013*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/8857>
- Bourdeaud'hui, R., & Vanderhaeghe, S. (2015). *Wat maakt werk werkbaar voor zelfstandige ondernemers? Onderzoek naar determinanten van werkbaar werk op basis van de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor 2007-2010-2013*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/9654>
- Bourdeaud'hui, R., Janssens, F., & Vanderhaeghe, S. (2016). *Methodologische rapport Vlaamse werkbaarheidsmonitor*. Brussel: SERV-Stichting Innovatie & Arbeid. Geraadpleegd op <http://www.serv.be/node/8890>
- Studiedienst van de Vlaamse Regering. (2010). *Pact 2020. Kernindicatoren. Nulmeting 2010*. Brussel:SVR. Geraadpleegd op <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/pact-2020-kernindicatoren-nulmeting-2010>

Lijst met figuren en tabellen

Figuren

Figuur 1:	Werkbaarheidsindicatoren voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2016 .	17
Figuur 2:	Vergelijking geregistreerde werkbaarheidsgraad voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen met het geambieerde groeipad in doelstelling 10 van het Pact 2020 ...	19
Figuur 3:	Evolutie van het aandeel zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2016 met werkbaar werk en met (één of meerdere) werkbaarheidsknelpunten.....	19
Figuur 4:	Evolutie 2007-2016 van de inschatting door zelfstandige ondernemers 40-plus van de haalbaarheid om door te werken tot het pensioen in de huidige job/mits aangepast werk.....	21
Figuur 5:	Samenhang van de werkbaarheidssituatie van zelfstandige ondernemers 40-plus met hun inschatting van de haalbaarheid om door te werken tot het pensioen in de huidige job/mits aangepast werk (meting 2016).....	22
Figuur 6:	Risico-indicatoren voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2016.....	25

Tabellen

Tabel 1:	Overzicht werkbaarheidsindicatoren Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers.....	10
Tabel 2:	Definitie werkbaarheidsgraad zelfstandige ondernemers	11
Tabel 3:	Overzicht risico-indicatoren Vlaamse werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers	11
Tabel 4:	Werkbaarheidsindicatoren voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2016 ...	16
Tabel 5:	Evolutie van de werkbaarheidsgraad voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2016.....	18
Tabel 6:	Frequentieverdeling van zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2016 naar aantal, type en combinatie van werkbaarheidsknelpunten.....	20
Tabel 7:	Risico-indicatoren voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2016.....	23
Tabel 8:	Evolutie van de werkbaarheidsgraad 2007-2016 naar geslacht.....	26
Tabel 9:	Werkbaarheidsgraad en werkbaarheidsindicatoren 2016 naar geslacht.....	27
Tabel 10:	Evolutie van de de werkbaarheidsgraad 2007-2016 naar leeftijd.....	27
Tabel 11:	Werkbaarheidsgraad en werkbaarheidsindicatoren 2016 naar leeftijd.....	28
Tabel 12:	Evolutie van de de werkbaarheidsgraad 2007-2016 naar scholingsgraad	28
Tabel 13:	Werkbaarheidsgraad en werkbaarheidsindicatoren 2016 naar scholingsgraad	29
Tabel 14:	Evolutie van de de werkbaarheidsgraad 2007-2016 naar gezinssituatie	30
Tabel 15:	Werkbaarheidsgraad en werkbaarheidsindicatoren 2016 naar gezinssituatie.....	30

Tabel 16:	Werkbaarheidsgraad naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie	36
Tabel 17:	Werkbaarheidsgraad naar ondernemingssituatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector	37
Tabel 18:	Psychische vermoeidheid naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie	38
Tabel 19:	Psychische vermoeidheid naar ondernemingssituatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector	39
Tabel 20:	Welbevinden in het werk naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie	40
Tabel 21:	Welbevinden in het werk naar ondernemingssituatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector	41
Tabel 22:	Leermogelijkheden naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie	42
Tabel 23:	Leermogelijkheden naar ondernemingssituatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector	43
Tabel 24:	Werk-privé-balans naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie	44
Tabel 25:	Werk-privé-balans naar ondernemingssituatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector	45
Tabel 26:	Werkdruk naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie	46
Tabel 27:	Werkdruk naar ondernemingssituatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector	47
Tabel 28:	Emotionele belasting naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie	48
Tabel 29:	Emotionele belasting naar ondernemingssituatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector	49
Tabel 30:	Taakvariatie naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie	50
Tabel 31:	Taakvariatie naar ondernemingssituatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector	51
Tabel 32:	Arbeidsomstandigheden naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie	52
Tabel 33:	Arbeidsomstandigheden naar ondernemingssituatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector	53

Bijlage: Werkbaarheidsgraad en -indicatoren bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers in Vlaanderen 2007-2010-2013-2016

Deze bijlage brengt de evolutie van de werkbaarheidssituatie van diverse deelgroepen binnen de populatie van zelfstandige ondernemers gedetailleerd cijfermatig in beeld.

Voor elk van de WBM-indicatoren (de werkbaarheidsgraad, de vier werkbaarheidsindicatoren en de vier risico-indicatoren) worden telkens twee boordtabellen gepresenteerd met de ventilatie van de kengetallen naar:

- ▀ persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau, gezinssituatie;
- ▀ ondernemingskenmerken: ondernemingsgrootte, bedrijfsanciënniteit, groeiverwachting en sector.

De vastgestelde verschuivingen (in de tijd) en verschillen (tussen deelgroepen) werden systematisch gescreend op hun statistische significantie. In functie van een correcte lectuur en interpretatie van de cijfergegevens en meta-informatie is in de leeswijzer op volgende pagina een handleiding bij de tabellen opgenomen..

Leeswijzer

leermogelijkheden	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	94,4	95,2	95,3	96,5	5,6	4,8	4,7	3,5	1,1	1,2	0,8	0,8	2.018	1.932	3.500	2.527
minder dan 3 jaar actief	95,6	95,8	97,6	96,0	4,4	4,2	2,4	4,0	2,2	1,7	0,3	8,0	227	240	373	249
3-5 jaar actief	95,8	96,2	98,0	97,0	4,2	3,8	2,0	3,0	0,5	0,5	0,0	0,0	215	211	406	297
6-10 jaar actief	96,3	97,6	95,7	98,0	3,7	2,4	4,3	2,0	0,9	0,7	0,9	0,3	350	294	553	393
meer dan 10 jaar actief	92,3	94,2	94,3	96,2	6,7	5,8	5,7	3,8	1,1	1,4	1,0	1,0	1.217	1.178	2.154	1.580
verschiltoetsing	ns	ns	s	ns	ns	ns	s	ns	ns	ns	ns	ns				
verwacht groei van activiteit	98,2	98,7	98,9	99,0	1,8	1,3	1,1	1,0	0,4	0,5	0,1	0,2	988	837	1.323	1.091
verwacht behoud huidig peil	93,2	95,2	94,5	96,8	6,8	4,8	5,5	3,2	1,1	0,7	0,9	0,3	750	763	1.483	969
verwacht vermindering of stopzetting	82,0	86,2	90,0	88,9	18,0	13,8	10,0	11,1	4,1	4,6	2,1	3,7	244	282	672	404
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				

Groen kader (betere score in 2016 dan in 2007):

Het aandeel met niet-problematische leermogelijkheden is in 2016 significant (Pearson chi²; p ≤0,05) hoger dan in 2007. Het aandeel met problematische leermogelijkheden ligt (bijgevolg) in 2016 significant (Pearson chi²; p ≤0,05) lager dan in 2007.

Rood kader (slechtere score in 2016 dan in 2007):

Het aandeel met acuut problematische leermogelijkheden ligt in 2016 significant (Pearson chi²; p ≤0,05) hoger dan in 2007.

Groen cijfer (betere score ten opzichte van vorig meetpunt):

Het aandeel dat voor leermogelijkheden tot de acuut problematisch groep behoort is in 2013 significant (Pearson chi²; p ≤0,05) lager dan in 2010.

Rood cijfer (slechtere score ten opzichte van vorig meetpunt):

Het aandeel dat voor leermogelijkheden tot de acuut problematisch groep behoort is in 2016 significant (Pearson chi²; p ≤0,05) hoger dan in 2013.

s/ns: significant/niet significant

In 2013 wordt op het vlak van (al dan niet problematische) leermogelijkheden een statistisch significant verschil (Pearson chi²; p ≤0,05) vastgesteld tussen zelfstandige ondernemers i.f.v. de bedrijfsanciënniteit. In 2007, 2010 en 2016 is dit niet het geval.

1 Werkbaarheidsgraad bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers

Tabel 16: Werkbaarheidsgraad naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie

werkbaarheidsgraad	werkbaar werk				werkbaarheidsknelpunten				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	47,7	47,8	51,4	50,7	52,3	52,2	48,6	49,3	1.919	1.856	3.359	2.452
man	48,1	47,8	51,8	51,4	51,9	52,2	48,2	48,6	1346	1268	2324	1.633
vrouw	46,9	47,7	50,3	49,4	53,1	52,3	49,7	50,6	567	581	1028	816
verschiltoetsing	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns				
- 30 jaar	51,5	51,0	54,4	56,3	48,5	49,0	45,6	43,7	196	149	259	224
30 - 39 jaar	43,0	41,4	47,7	42,6	57,0	58,6	52,3	57,4	539	456	710	498
40 - 49 jaar	45,7	47,5	49,3	49,9	54,3	52,5	50,7	50,1	652	691	1.200	755
50 - 54 jaar	53,0	53,1	53,9	49,6	47,0	46,9	46,1	50,4	264	292	542	460
55 + jaar	53,4	52,1	56,3	58,7	46,6	47,9	43,7	41,3	266	267	641	513
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s				
geen, lager of lager secundair	43,3	48,4	48,3	47,8	56,7	51,6	51,7	52,2	379	316	476	289
hoger secundair	44,6	46,5	51,0	49,2	55,4	53,5	49,0	50,8	607	630	1.037	714
hoger onderwijs korte type	48,6	50,5	55,7	50,2	51,4	49,5	44,3	49,8	428	380	767	592
hoge onderwijs lange type	52,9	47,2	50,0	53,2	47,1	52,8	50,0	46,8	495	515	1.049	851
verschiltoetsing	s	ns	s	ns	s	ns	s	ns				
geen kinderen ten laste	50,8	49,8	56,6	55,2	49,2	50,2	43,4	44,8	720	673	1.257	992
kinderen ten laste	46,1	46,7	48,2	48,0	53,9	53,3	51,8	52,0	1.192	1.174	2.087	1.528
verschiltoetsing	s	ns	s	s	s	ns	s	s				

Tabel 17: Werkbaarheidsgraad naar ondernemings situatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector

werkbaarheidsgraad	werkbaar werk				werkbaarheidsknelpunten				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	47,7	47,8	51,4	50,7	52,3	52,2	48,6	49,3	1.919	1.856	3.359	2.452
geen personeelsleden	50,7	51,3	54,1	54,2	49,3	48,7	45,9	45,8	1.081	1.035	1.916	1.366
1-4 personeelsleden	41,5	43,9	46,5	47,8	58,5	56,1	53,5	52,2	511	506	901	648
5 of meer personeelsleden	46,9	41,1	49,2	44,3	53,1	58,9	50,8	55,7	288	265	516	375
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s				
minder dan 3 jaar actief	53,2	56,0	54,8	54,9	46,8	44,0	45,2	45,1	216	232	354	246
3-5 jaar actief	46,4	40,7	53,1	47,9	53,6	59,3	46,9	52,1	207	204	388	286
6-10 jaar actief	46,8	46,3	46,9	46,1	53,2	53,7	53,1	53,9	333	285	539	380
meer dan 10 jaar actief	47,0	47,6	51,7	51,9	53,0	52,4	48,3	48,1	1.154	1.126	2.067	1.533
verschiltoetsing	ns	s	ns	ns	ns	s	ns	ns				
verwacht groei van activiteit	49,6	48,7	56,7	52,8	50,4	51,3	43,3	47,2	944	809	1.269	1.067
verwacht behoud huidig peil	47,8	52,0	52,1	54,3	52,2	48,0	47,9	45,7	711	737	1.422	935
verwacht vermindering of stopzetting	39,7	33,5	39,4	37,6	60,3	66,5	60,6	62,4	229	263	650	388
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s				
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie*	44,6	50,9	56,0	45,3	55,4	49,1	44,0	54,7	139	106	225	150
transport, productie*	46,4	41,3	52,6	48,6	53,6	58,7	47,4	51,4	138	104	209	144
bouw	44,5	46,2	48,0	47,9	55,5	53,8	52,0	52,1	256	275	483	340
handel	48,0	45,4	49,7	48,1	52,0	54,6	50,3	51,9	377	339	559	349
horeca*	32,5	42,7	40,0	37,7	67,5	57,3	60,0	62,3	126	103	210	130
vrije beroepen	51,1	44,8	48,5	52,2	48,9	55,2	51,5	47,8	450	391	752	627
andere intellectuele diensten*	50,7	56,3	58,1	59,1	49,3	43,7	41,9	40,9	146	158	406	367
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s				

Noot: de kengetallen van sectoren met een * zijn voor een aantal meetmomenten gebaseerd op < 200 eenheden en moeten dus met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd worden.

2 Psychische vermoeidheid bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers

Tabel 18: Psychische vermoeidheid naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie

psychische vermoeidheid	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	63,3	62,0	66,6	63,8	36,7	38,0	33,4	36,2	13,0	12,4	10,2	11,4	2.169	2.083	3.525	2.551
man	62,7	62,8	66,7	64,5	37,3	37,2	33,3	35,5	14,1	12,4	10,1	11,4	1.520	1.422	2.418	1.691
vrouw	65,3	60,3	66,3	62,5	34,7	39,7	33,7	37,5	10,4	12,4	10,1	11,4	634	653	1.091	854
verschiltoetsing	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	s	ns	ns	ns				
- 30 jaar	65,9	61,6	62,8	65,5	34,1	38,4	37,2	34,5	9,0	14,5	9,3	8,2	211	159	269	232
30 - 39 jaar	61,3	61,3	65,9	59,9	38,7	38,7	34,1	40,1	12,9	12,8	10,2	12,5	589	494	743	514
40 - 49 jaar	61,3	60,8	65,6	64,6	38,7	39,2	34,4	35,4	13,9	12,7	10,5	11,6	734	781	1.254	783
50 - 54 jaar	66,3	64,0	68,2	60,1	33,7	36,0	31,8	39,9	15,2	11,0	10,7	13,2	309	328	572	476
55 + jaar	66,9	64,1	69,4	69,1	33,1	35,9	30,6	30,9	12,0	11,6	9,2	9,8	317	320	673	541
verschiltoetsing	ns	ns	ns	s	ns	ns	ns	s	ns	ns	ns	ns				
geen, lager of lager secundair	60,7	64,2	67,4	60,9	39,3	35,8	32,6	39,1	14,7	10,2	9,3	14,4	430	374	506	299
hoger secundair	60,9	63,7	65,8	61,8	39,1	36,3	34,2	38,2	14,2	11,9	11,4	11,9	682	697	1.074	739
hoger onderwijs korte type	65,1	59,8	69,7	64,3	34,9	40,2	30,3	35,7	9,9	12,8	9,5	11,6	473	423	796	611
hoge onderwijs lange type	66,2	60,2	64,7	66,0	33,8	39,8	35,3	34,0	13,1	14,0	9,7	9,9	565	570	1.107	893
verschiltoetsing	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns				
geen kinderen ten laste	64,8	60,6	68,3	66,9	35,2	39,4	31,7	33,1	12,1	13,2	9,1	10,2	820	759	1.316	961
kinderen ten laste	62,7	62,8	65,5	61,9	37,3	37,2	34,5	38,1	13,6	11,8	10,7	12,1	1.330	1.311	2.185	1.584
verschiltoetsing	ns	ns	ns	s	ns	ns	ns	s	ns	ns	ns	ns				

Tabel 19: Psychische vermoeidheid naar ondernemingssituatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector

psychische vermoeidheid	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	63,3	62,0	66,6	63,8	36,7	38,0	33,4	36,2	13,0	12,4	10,2	11,4	2.169	2.083	3.525	2.551
geen personeelsleden	65,7	65,3	69,2	67,4	34,3	34,7	30,8	32,6	11,6	11,2	8,5	8,8	1.228	1.174	2.001	1.417
1-4 personeelsleden	59,4	59,7	62,6	60,0	40,6	40,3	37,4	40,0	15,2	13,7	11,7	13,9	579	571	951	682
5 of meer personeelsleden	60,4	53,1	63,9	57,7	39,6	46,9	36,1	42,3	14,6	15,6	13,4	16,8	321	228	546	388
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	ns	ns	s	s				
minder dan 3 jaar actief	64,7	66,5	67,9	67,3	35,3	33,5	32,1	32,7	12,4	11,3	9,2	8,3	241	257	371	254
3-5 jaar actief	61,6	57,3	66,4	62,4	38,4	42,7	33,6	37,6	11,8	18,5	8,6	13,2	237	227	405	295
6-10 jaar actief	63,0	61,0	63,1	61,2	37,0	39,0	36,9	38,8	12,3	12,9	12,7	12,0	365	310	559	392
meer dan 10 jaar actief	63,5	62,2	67,2	64,2	36,5	37,8	32,8	35,8	13,5	11,4	9,9	11,4	1.316	1.278	2.179	1.602
verschiltoetsing	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	s	ns	ns				
verwacht groei van activiteit	64,1	63,6	70,3	63,8	35,9	36,4	29,7	36,2	11,2	11,8	8,2	10,4	1.054	887	1.325	1.106
verwacht behoud huidig peil	64,3	64,4	67,4	67,2	35,7	35,6	32,6	32,8	13,4	11,5	9,0	10,7	805	842	1.493	979
verwacht vermindering of stopzetting	57,1	51,6	57,4	55,9	42,9	48,4	42,6	44,1	18,3	17,0	16,6	15,8	273	306	687	404
verschiltoetsing	ns	s	s	s	ns	s	s	s	s	s	s	s				
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie*	65,6	73,4	71,2	70,4	34,4	26,6	28,8	29,6	10,6	4,8	9,4	7,2	151	124	233	152
transport, productie*	66,7	62,4	67,4	62,5	33,3	37,6	32,6	37,5	12,9	12,0	9,5	13,8	147	117	221	152
bouw	59,0	60,2	63,3	56,7	41,0	39,8	36,7	43,3	17,6	12,1	10,0	17,4	307	314	501	351
handel	64,4	62,3	66,8	63,6	35,6	37,7	33,2	36,4	12,3	11,5	9,2	11,1	416	382	579	368
horeca*	58,3	56,7	60,0	56,8	41,7	43,3	40,0	43,2	13,9	18,3	16,4	12,9	144	120	225	139
vrije beroepen	65,8	56,4	62,6	63,8	34,2	43,6	37,4	36,2	12,8	13,9	10,8	10,4	523	438	807	655
andere intellectuele diensten*	61,2	67,8	71,5	71,2	38,8	32,2	28,5	28,8	10,3	8,2	8,9	9,2	165	171	418	379
verschiltoetsing	ns	s	s	s	ns	s	s	s	ns	ns	ns	s				

Noot: de kengetallen van sectoren met een * zijn voor een aantal meetmomenten gebaseerd op < 200 eenheden en moeten dus met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd worden.

3 Welbevinden in het werk bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers

Tabel 20: Welbevinden in het werk naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie

welbevinden in het werk	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	91,8	91,8	91,6	90,7	8,2	8,2	8,4	9,3	2,7	3,0	3,5	3,7	2.012	1.932	3.490	2.520
man	91,6	90,9	91,3	90,4	8,4	9,1	8,7	9,6	2,8	3,3	3,5	4,2	1.372	1.295	2.358	1.649
vrouw	92,6	93,8	92,4	91,3	7,4	6,2	7,6	8,7	2,2	2,5	3,4	2,5	582	594	1.048	829
verschiltoetsing	ns	s	ns	ns	ns	s	ns	ns	ns	ns	ns	s				
- 30 jaar	93,0	92,7	94,3	92,1	7,0	7,3	5,7	7,9	1,5	3,3	1,5	2,2	200	151	262	227
30 - 39 jaar	92,4	90,9	93,9	91,9	7,6	9,1	6,1	8,1	2,5	2,4	2,2	2,6	553	463	723	505
40 - 49 jaar	90,9	91,8	90,2	89,7	9,1	8,2	9,8	10,3	2,6	3,5	5,0	3,7	660	707	1.220	765
50 - 54 jaar	92,6	92,0	91,5	89,8	7,4	8,0	8,5	10,2	3,0	3,7	2,9	4,3	269	299	551	462
55 + jaar	92,1	92,7	90,8	91,3	7,9	7,3	9,2	8,7	3,2	2,2	3,5	4,8	277	275	650	520
verschiltoetsing	ns	ns	s	ns	ns	ns	s	ns	ns	ns	s	ns				
geen, lager of lager secundair	89,5	89,9	88,6	87,4	10,5	10,1	11,4	12,6	4,1	2,4	4,6	7,5	390	327	483	294
hoger secundair	90,5	91,3	91,2	92,4	9,5	8,7	8,8	7,6	2,9	3,6	3,9	3,6	619	643	1.056	723
hoger onderwijs korte type	92,8	93,3	92,2	91,1	7,2	6,7	7,8	8,9	2,5	3,4	3,5	2,7	433	387	774	596
hoge onderwijs lange type	94,7	92,7	92,6	90,1	5,3	7,3	7,4	9,9	1,2	2,7	2,8	3,1	506	521	1.064	861
verschiltoetsing	s	ns	ns	ns	s	ns	ns	ns	ns	ns	ns	s				
geen kinderen ten laste	91,7	91,3	91,7	90,6	8,3	8,7	8,3	9,4	3,0	3,0	3,4	4,2	735	692	1.274	932
kinderen ten laste	92,1	92,1	91,5	90,8	7,9	7,9	8,5	9,2	2,4	3,1	3,6	3,4	1.216	1.194	2.123	1.547
verschiltoetsing	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns				

Tabel 21: Welbevinden in het werk naar ondernemings situatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector

welbevinden in het werk	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	91,8	91,8	91,6	90,7	8,2	8,2	8,4	9,3	2,7	3,0	3,5	3,7	2.012	1.932	3.490	2.520
geen personeelsleden	92,2	93,0	92,4	91,3	7,8	7,0	7,6	8,7	2,6	2,8	3,0	3,4	1.135	1.072	1.996	1.406
1-4 personeelsleden	89,5	90,1	90,2	89,5	10,5	9,9	9,8	10,5	3,4	2,8	4,3	4,1	533	533	933	666
5 of meer personeelsleden	93,4	90,5	90,8	90,9	6,6	9,5	9,2	9,1	2,3	4,0	4,0	3,6	304	274	531	385
verschiltoetsing	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns				
minder dan 3 jaar actief	91,6	93,8	95,1	91,2	8,4	6,2	4,9	8,8	4,0	2,5	1,6	3,6	227	242	371	250
3-5 jaar actief	93,5	90,0	94,4	90,5	6,5	10,0	5,6	9,5	0,9	2,4	2,2	1,4	215	210	408	296
6-10 jaar actief	94,8	93,1	91,8	89,8	5,2	6,9	8,2	10,2	0,6	2,1	4,0	2,8	348	291	551	393
meer dan 10 jaar actief	90,7	91,3	90,4	91,0	9,3	8,7	9,6	9,0	3,4	3,5	4,0	4,2	1.213	1.179	2.146	1.574
verschiltoetsing	ns	ns	s	ns	ns	ns	s	ns	s	ns	ns	ns				
verwacht groei van activiteit	95,0	95,9	97,5	93,7	5,0	4,1	2,5	6,3	1,4	1,4	0,8	1,7	989	838	1.324	1.087
verwacht behoud huidig peil	90,6	91,1	91,9	92,6	9,4	8,9	8,1	7,4	2,7	3,0	3,2	3,2	746	764	1.478	971
verwacht vermindering of stopzetting	81,8	82,1	79,1	77,7	18,2	17,9	20,9	22,3	7,9	7,5	9,6	9,8	2.242	280	666	399
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie*	92,4	89,5	93,2	90,6	7,6	10,5	6,8	9,4	1,4	2,6	3,4	5,7	145	114	235	159
transport, productie*	87,8	88,0	91,7	91,2	12,2	12,0	8,3	8,8	5,4	2,8	3,7	2,7	147	108	217	147
bouw	92,2	93,0	91,5	93,3	7,8	7,0	8,5	6,7	2,6	2,8	2,6	2,5	269	287	504	356
handel	90,1	90,0	91,9	87,5	9,9	10,0	8,1	12,5	4,3	4,3	3,9	6,0	393	351	569	352
horeca*	83,8	90,2	83,2	85,1	16,2	9,8	16,8	14,9	3,5	3,6	8,0	7,5	142	112	226	134
vrije beroepen	95,1	93,3	91,9	91,9	4,9	6,7	8,1	8,1	1,3	3,0	2,8	2,2	465	401	786	643
andere intellectuele diensten*	94,1	94,5	93,7	92,6	5,9	5,5	6,3	7,4	0,7	1,2	2,9	2,9	153	163	416	377
verschiltoetsing	s	ns	s	s	s	ns	s	s	s	ns	s	s				

Noot: de kengetallen van sectoren met een * zijn voor een aantal meetmomenten gebaseerd op < 200 eenheden en moeten dus met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd worden.

4 Leermogelijkheden bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers

Tabel 22: Leermogelijkheden naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie

leermogelijkheden	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	94,4	95,2	95,3	96,5	5,6	4,8	4,7	3,5	1,1	1,2	0,8	0,8	2.018	1.932	3.500	2.527
man	95,4	96,0	95,9	96,9	4,6	4,0	4,1	3,1	0,9	0,7	0,8	0,8	1.375	1.295	2.362	1.656
vrouw	92,2	93,4	93,7	95,8	7,8	6,6	6,3	4,2	1,9	2,5	0,9	0,8	586	593	1.054	829
verschiltoetsing	s	s	s	ns	s	s	s	ns	ns	s	ns	ns				
- 30 jaar	98,0	96,7	98,1	97,8	2,0	3,3	1,9	2,2	0,5	0,7	0,4	0,4	199	151	263	226
30 - 39 jaar	94,9	96,3	96,7	97,4	5,1	3,7	3,3	2,6	0,9	0,6	0,7	0,6	553	464	724	504
40 - 49 jaar	94,9	94,3	94,6	95,8	5,1	5,7	5,4	4,2	0,9	1,7	1,1	0,9	665	706	1.221	770
50 - 54 jaar	94,1	94,6	94,2	96,8	5,9	5,4	5,8	3,2	1,1	2,3	0,5	0,6	272	299	554	463
55 + jaar	90,6	95,3	94,8	95,8	9,4	4,7	5,2	4,2	2,9	0,4	0,8	1,1	276	274	654	523
verschiltoetsing	s	ns	s	ns	s	ns	s	ns	ns	ns	ns	ns				
geen, lager of lager secundair	88,4	89,8	91,0	92,9	11,6	10,2	9,0	7,1	3,4	3,1	1,4	2,7	388	325	489	295
hoger secundair	93,6	93,9	94,3	95,2	6,4	6,1	5,7	4,8	1,1	1,6	1,0	1,0	621	644	1.058	725
hoger onderwijs korte type	96,8	97,9	95,4	97,5	3,2	2,1	4,6	2,5	0,7	0,8	1,0	0,3	438	386	776	596
hoge onderwijs lange type	98,2	98,5	97,9	98,2	1,8	1,5	2,1	1,8	0,0	0,0	0,2	0,3	508	523	1.066	865
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				
geen kinderen ten laste	93,0	94,6	95,5	95,6	7,0	5,4	4,5	4,4	1,8	1,0	0,9	1,5	741	686	1.277	935
kinderen ten laste	95,5	95,5	95,1	97,0	4,5	4,5	4,9	3,0	0,8	1,4	0,8	0,4	1.216	1.199	2.130	1.551
verschiltoetsing	s	ns	ns	ns	s	ns	ns	ns	ns	ns	ns	s				

Tabel 23: Leermogelijkheden naar ondernemingssituatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector

leermogelijkheden	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	94,4	95,2	95,3	96,5	5,6	4,8	4,7	3,5	1,1	1,2	0,8	0,8	2.018	1.932	3.500	2.527
geen personeelsleden	93,7	94,7	94,6	96,3	6,3	5,3	5,4	3,7	1,1	1,6	1,0	0,9	1.138	1.071	2.005	1.409
1-4 personeelsleden	93,6	95,9	95,4	96,4	6,4	4,1	4,6	3,6	1,5	0,9	0,6	0,6	535	532	932	668
5 of meer personeelsleden	97,7	96,4	97,9	97,2	2,3	3,6	2,1	2,8	0,3	0,4	0,2	0,8	305	276	533	387
verschiltoetsing	s	ns	s	ns	s	ns	s	ns	ns	ns	ns	ns				
minder dan 3 jaar actief	95,6	95,8	97,6	96,0	4,4	4,2	2,4	4,0	2,2	1,7	0,3	0,8	227	240	373	249
3-5 jaar actief	95,8	96,2	98,0	97,0	4,2	3,8	2,0	3,0	0,5	0,5	0,0	0,0	215	211	406	297
6-10 jaar actief	96,3	97,6	95,7	98,0	3,7	2,4	4,3	2,0	0,9	0,7	0,9	0,3	350	294	553	393
meer dan 10 jaar actief	93,3	94,2	94,3	96,2	6,7	5,8	5,7	3,8	1,1	1,4	1,0	1,0	1.217	1.178	2.154	1.580
verschiltoetsing	ns	ns	s	ns	ns	ns	s	ns	ns	ns	ns	ns				
verwacht groei van activiteit	98,2	98,7	98,9	99,0	1,8	1,3	1,1	1,0	0,4	0,5	0,1	0,2	988	837	1.323	1.091
verwacht behoud huidig peil	93,2	95,2	94,5	96,8	6,8	4,8	5,5	3,2	1,1	0,7	0,9	0,3	750	763	1.483	969
verwacht vermindering of stopzetting	82,0	86,2	90,0	88,9	18,0	13,8	10,0	11,1	4,1	4,6	2,1	3,7	244	282	672	404
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie*	95,1	92,2	94,2	95,0	4,9	7,8	5,8	5,0	1,4	2,6	0,8	0,0	143	115	240	161
transport, productie*	90,0	90,0	92,1	98,0	10,0	10,0	7,9	2,0	2,7	1,8	2,3	0,7	150	110	215	147
bouw	97,4	99,7	97,0	98,0	2,6	0,3	3,0	2,0	0,0	0,0	0,0	0,3	270	288	506	357
handel	92,1	89,2	93,5	94,1	7,9	10,8	6,5	5,9	1,3	3,4	1,2	1,4	393	351	573	355
horeca*	80,9	91,0	85,3	85,0	19,1	9,0	14,7	15,0	5,0	2,7	3,1	4,5	141	111	225	133
vrije beroepen	98,3	99,0	97,8	98,8	1,7	1,0	2,2	1,2	0,0	0,0	0,4	0,3	468	400	790	643
andere intellectuele diensten*	98,7	100,0	98,1	98,7	1,3	0,0	1,9	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	155	164	415	378
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				

Noot: de kengetallen van sectoren met een * zijn voor een aantal meetmomenten gebaseerd op < 200 eenheden en moeten dus met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd worden.

5 Werk-privé-balans bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers

Tabel 24: Werk-privé-balans naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie

werk-privé-balans	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	65,5	65,0	68,4	67,0	34,5	35,0	31,6	33,0	10,9	11,8	9,5	10,5	2.184	2.103	3.532	2.563
man	65,7	64,9	68,3	67,8	34,3	35,1	31,7	32,2	10,8	12,3	9,6	8,8	1.531	1.433	2.429	1.702
vrouw	65,1	65,3	68,7	65,4	34,9	34,7	31,3	34,6	10,9	10,7	9,1	14,1	645	662	1.096	858
verschiltoetsing	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	s				
- 30 jaar	70,2	66,5	70,6	70,3	29,8	33,5	29,4	29,7	9,3	9,3	6,7	10,0	215	161	269	229
30 - 39 jaar	60,9	57,9	61,1	58,7	39,1	42,1	38,9	41,3	14,3	14,5	10,7	14,9	593	497	745	518
40 - 49 jaar	62,8	63,6	67,0	64,9	37,2	36,4	33,0	35,1	10,6	13,6	11,2	11,6	744	786	1.254	792
50 - 54 jaar	69,6	71,0	72,2	67,5	30,4	29,0	27,8	32,5	10,0	9,3	10,0	9,2	309	334	579	477
55 + jaar	73,2	72,8	75,5	76,1	26,8	27,2	24,5	23,9	6,9	7,1	5,5	6,1	321	324	678	545
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				
geen, lager of lager secundair	65,1	67,2	67,5	64,7	34,9	32,8	32,5	35,3	12,0	13,8	12,2	12,7	433	378	508	300
hoger secundair	63,0	63,9	66,1	64,4	37,0	36,1	33,9	35,6	13,2	12,5	11,5	11,4	692	704	1.084	747
hoger onderwijs korte type	66,9	67,8	71,5	66,7	33,1	32,2	28,5	33,3	8,8	12,0	7,1	10,6	477	425	792	616
hoge onderwijs lange type	67,5	62,7	68,8	70,1	32,5	37,3	31,2	29,9	9,1	9,9	7,9	9,0	569	577	1.112	893
verschiltoetsing	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	s	ns	s	ns				
geen kinderen ten laste	71,2	70,7	74,8	71,1	28,8	29,3	25,2	28,9	8,6	9,1	6,9	8,2	826	761	1.326	960
kinderen ten laste	62,2	61,9	64,5	64,4	37,8	38,1	35,5	35,6	12,0	13,5	11,1	11,9	1.348	1.329	2.189	1.600
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				

Tabel 25: Werk-privé-balans naar ondernemingssituatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector

werk-privé-balans	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	65,5	65,0	68,4	67,0	34,5	35,0	31,6	33,0	10,9	11,8	9,5	10,5	2.184	2.103	3.532	2.563
geen personeelsleden	70,2	69,4	72,4	70,8	29,8	30,6	27,6	29,2	8,9	9,9	7,5	8,5	1.240	1.188	2.008	1.424
1-4 personeelsleden	58,2	58,8	63,8	63,9	41,8	41,2	36,2	36,1	14,6	14,5	10,4	13,3	582	571	950	684
5 of meer personeelsleden	60,7	59,2	61,8	59,6	39,3	40,8	38,2	40,4	11,2	15,0	14,8	13,6	321	294	547	391
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				
minder dan 3 jaar actief	71,4	71,5	72,4	70,4	28,6	28,5	27,6	29,6	8,0	7,7	7,8	11,5	238	260	373	253
3-5 jaar actief	63,5	56,8	67,4	64,2	36,5	43,2	32,6	35,8	13,3	16,6	9,5	11,5	241	229	402	296
6-10 jaar actief	65,9	62,8	64,1	62,0	34,1	37,2	35,9	38,0	12,5	12,2	9,6	12,7	369	312	560	395
meer dan 10 jaar actief	64,7	65,8	69,1	68,3	35,3	34,2	30,9	31,7	10,5	11,8	9,7	9,7	1.326	1.291	2.185	1.612
verschiltoetsing	ns	s	s	s	ns	s	s	s	ns	s	ns	ns				
verwacht groei van activiteit	65,2	62,9	69,3	66,7	34,8	37,1	30,7	33,3	9,4	10,6	8,1	9,9	1.059	896	1.330	1.109
verwacht behoud huidig peil	67,5	69,6	69,9	70,3	32,5	30,4	30,1	29,7	11,2	11,3	9,3	9,7	813	851	1.498	985
verwacht vermindering of stopzetting	62,2	58,4	63,6	60,8	37,8	41,6	36,4	39,2	14,5	17,9	12,1	13,8	275	308	686	406
verschiltoetsing	ns	s	s	s	ns	s	s	s	s	s	s	ns				
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie*	61,0	66,9	65,7	58,1	39,0	33,1	34,3	41,9	13,0	9,4	9,6	10,6	154	127	239	160
transport, productie*	65,5	64,1	68,2	60,0	34,5	35,9	31,8	40,0	12,8	10,3	10,5	15,5	148	117	220	155
bouw	61,4	64,4	66,9	64,5	38,6	35,6	33,1	35,5	12,9	12,9	10,7	12,5	303	317	504	352
handel	67,6	63,7	67,8	64,2	32,4	36,3	32,2	35,8	9,9	13,6	10,2	14,4	423	383	581	369
horeca*	52,8	57,0	58,7	55,8	47,2	43,0	41,3	44,2	13,9	18,2	20,6	16,7	144	121	223	138
vrije beroepen	68,1	61,0	67,6	70,1	31,9	39,0	32,4	29,9	9,6	11,1	8,1	8,4	529	441	805	655
andere intellectuele diensten*	70,4	68,4	74,3	73,8	29,6	31,6	25,7	26,2	8,0	9,2	5,0	5,6	162	174	417	378
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	ns	ns	s	s				

Noot: de kengetallen van sectoren met een * zijn voor een aantal meetmomenten gebaseerd op < 200 eenheden en moeten dus met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd worden.

6 Werkdruk bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers

Tabel 26: Werkdruk naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie

werkdruk	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	53,4	57,8	62,3	57,2	46,6	42,2	37,7	42,8	17,6	16,3	13,3	17,0	2 024	1 944	3 506	2 530
geen personeelsleden	61,6	67,4	69,2	63,9	38,4	32,6	30,8	36,1	13,8	11,9	9,7	13,0	1 143	1 077	2 007	1 411
1-4 personeelsleden	46,6	47,9	57,0	52,0	53,4	52,1	43,0	48,0	21,2	21,2	16,8	19,8	537	537	934	671
5 of meer personeelsleden	36,7	41,2	45,6	40,7	63,3	58,8	54,4	59,3	26,2	23,8	21,3	26,7	305	277	535	386
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				
minder dan 3 jaar actief	64,5	64,0	68,5	64,3	35,5	36,0	31,5	35,7	12,3	11,2	9,3	12,0	228	242	375	249
3-5 jaar actief	49,8	60,1	63,5	59,6	50,2	39,9	36,5	40,4	19,8	14,6	12,5	16,5	217	213	408	297
6-10 jaar actief	50,7	56,6	59,7	50,9	49,3	43,4	40,3	49,1	18,5	18,3	14,5	23,0	351	295	553	395
meer dan 10 jaar actief	52,7	56,4	61,7	57,2	47,3	43,6	38,3	42,8	18,0	17,0	13,9	16,3	1 219	1 184	2 156	1 581
verschiltoetsing	s	ns	s	s	s	ns	s	s	ns	ns	ns	s				
verwacht groei van activiteit	49,3	55,2	59,6	54,6	50,7	44,8	40,4	45,4	17,9	17,6	12,3	17,7	992	843	1 328	1 093
verwacht behoud huidig peil	56,9	61,5	63,8	58,4	43,1	38,5	36,2	41,6	17,7	14,6	12,9	16,2	752	767	1 486	972
verwacht vermindering of stopzetting	60,8	56,0	64,5	60,5	39,2	44,0	35,5	39,5	16,7	17,6	16,4	17,1	245	284	670	403
verschiltoetsing	s	s	s	ns	s	s	s	ns	ns	ns	s	ns				
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie*	52,4	57,3	71,7	65,8	47,6	42,7	28,3	34,2	20,7	15,4	7,9	10,6	145	117	240	161
transport, productie*	49,3	59,1	65,9	49,7	50,7	40,9	34,1	50,3	24,7	16,4	11,5	20,4	150	110	217	147
bouw	47,2	56,1	63,8	55,5	52,8	43,9	36,2	44,5	19,3	16,6	13,4	17,9	269	289	508	357
handel	58,5	58,6	63,5	58,9	41,5	41,4	36,5	41,1	14,7	14,1	13,2	16,1	395	355	570	355
horeca*	52,1	57,1	61,4	53,0	47,9	42,9	38,6	47,0	15,5	16,1	14,5	22,4	142	112	228	134
vrije beroepen	50,4	49,9	53,8	52,0	49,6	50,1	46,2	48,0	19,1	21,4	16,7	19,2	470	401	790	646
andere intellectuele diensten*	50,0	58,5	60,6	59,4	50,0	41,5	39,4	40,6	19,9	16,5	12,0	15,1	156	164	416	377
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	ns	ns	s	ns				

Tabel 27: Werkdruk naar ondernemingssituatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector

werkdruk	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	53,4	57,8	62,3	57,2	46,6	42,2	37,7	42,8	17,6	16,3	13,3	17,0	2.024	1.944	3.506	2.530
geen personeelsleden	61,6	67,4	69,2	63,9	38,4	32,6	30,8	36,1	13,8	11,9	9,7	13,0	1.143	1.077	2.007	1.411
1-4 personeelsleden	46,6	47,9	57,0	52,0	53,4	52,1	43,0	48,0	21,2	21,2	16,8	19,8	537	537	934	671
5 of meer personeelsleden	36,7	41,2	45,6	40,7	63,3	58,8	54,4	59,3	26,2	23,8	21,3	26,7	305	277	535	386
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				
minder dan 3 jaar actief	64,5	64,0	68,5	64,3	35,5	36,0	31,5	35,7	12,3	11,2	9,3	12,0	228	242	375	249
3-5 jaar actief	49,8	60,1	63,5	59,6	50,2	39,9	36,5	40,4	19,8	14,6	12,5	16,5	217	213	408	297
6-10 jaar actief	50,7	56,6	59,7	50,9	49,3	43,4	40,3	49,1	18,5	18,3	14,5	23,0	351	295	553	395
meer dan 10 jaar actief	52,7	56,4	61,7	57,2	47,3	43,6	38,3	42,8	18,0	17,0	13,9	16,3	1.219	1.184	2.156	1.581
verschiltoetsing	s	ns	s	s	s	ns	s	s	ns	ns	ns	s				
verwacht groei van activiteit	49,3	55,2	59,6	54,6	50,7	44,8	40,4	45,4	17,9	17,6	12,3	17,7	992	843	1.328	1.093
verwacht behoud huidig peil	56,9	61,5	63,8	58,4	43,1	38,5	36,2	41,6	17,7	14,6	12,9	16,2	752	767	1.486	972
verwacht vermindering of stopzetting	60,8	56,0	64,5	60,5	39,2	44,0	35,5	39,5	16,7	17,6	16,4	17,1	245	284	670	403
verschiltoetsing	s	s	s	ns	s	s	s	ns	ns	ns	s	ns				
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie*	52,4	57,3	71,7	65,8	47,6	42,7	28,3	34,2	20,7	15,4	7,9	10,6	145	117	240	161
transport, productie*	49,3	59,1	65,9	49,7	50,7	40,9	34,1	50,3	24,7	16,4	11,5	20,4	150	110	217	147
bouw	47,2	56,1	63,8	55,5	52,8	43,9	36,2	44,5	19,3	16,6	13,4	17,9	269	289	508	357
handel	58,5	58,6	63,5	58,9	41,5	41,4	36,5	41,1	14,7	14,1	13,2	16,1	395	355	570	355
horeca*	52,1	57,1	61,4	53,0	47,9	42,9	38,6	47,0	15,5	16,1	14,5	22,4	142	112	228	134
vrije beroepen	50,4	49,9	53,8	52,0	49,6	50,1	46,2	48,0	19,1	21,4	16,7	19,2	470	401	790	646
andere intellectuele diensten*	50,0	58,5	60,6	59,4	50,0	41,5	39,4	40,6	19,9	16,5	12,0	15,1	156	164	416	377
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	ns	ns	s	ns				

Noot: de kengetallen van sectoren met een * zijn voor een aantal meetmomenten gebaseerd op < 200 eenheden en moeten dus met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd worden.

7 Emotionele belasting bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers

Tabel 28: Emotionele belasting naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie

emotionele belasting	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	71,2	70,9	70,4	73,4	28,8	29,1	29,6	26,6	5,2	4,9	5,7	4,8	2.024	1.940	3.511	2.529
man	72,2	71,7	71,4	75,1	27,8	28,3	28,6	24,9	4,7	4,8	5,5	4,4	1.376	1.299	2.369	1.656
vrouw	69,3	69	68,6	69,9	30,7	31,0	31,4	30,1	6,8	5,2	5,7	5,8	590	597	1.058	831
verschiltoetsing	ns	ns	ns	s	ns	ns	ns	s	ns	ns	ns	ns				
- 30 jaar	73,9	68,2	73,4	69,0	26,1	31,8	26,6	31,0	6,0	3,3	4,6	7,5	199	151	263	226
30 - 39 jaar	69,0	71,4	67,7	71,1	31,0	28,6	32,3	28,9	6,1	3,4	4,8	4,9	555	465	727	506
40 - 49 jaar	70,0	73,0	70,8	74,9	30,0	27,0	29,2	25,1	4,5	4,9	5,8	5,7	667	708	1.231	768
50 - 54 jaar	73,8	69,4	70,2	75,6	26,2	30,6	29,8	24,4	4,4	6,0	6,3	4,5	271	301	554	464
55 + jaar	74,2	67,5	72,7	73,1	25,8	32,5	27,3	26,9	6,1	6,5	6,0	2,9	279	277	652	524
verschiltoetsing	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns				
geen, lager of lager secundair	83,3	85,6	81,1	85,5	16,7	14,4	18,9	14,5	2,6	2,8	3,7	1,4	389	327	486	296
hoger secundair	78,3	77,8	79,1	81,7	21,7	22,2	20,9	18,3	2,6	3,3	4,2	3,3	621	643	1.064	725
hoger onderwijs korte type	70,4	69,2	70,4	72,9	29,6	30,8	29,6	27,1	5,3	4,1	4,9	5,2	436	389	776	595
hoge onderwijs lange type	54,5	53,9	57,5	62,6	45,5	46,1	42,5	37,4	10,9	8,9	8,3	7,2	514	527	1.070	867
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				
geen kinderen ten laste	70,2	67,8	73,5	70,9	29,8	32,2	26,5	29,1	6,2	5,8	5,1	5,3	744	692	1.278	935
kinderen ten laste	72,0	72,7	69,0	74,9	28,0	27,3	31,0	25,1	4,8	4,4	5,9	4,6	1.219	1.201	2.139	1.553
verschiltoetsing	ns	s	s	s	ns	s	s	s	ns	ns	ns	ns				

Tabel 29: Emotionele belasting naar ondernemingssituatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector

emotionele belasting	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	71,2	70,9	70,4	73,4	28,8	29,1	29,6	26,6	5,2	4,9	5,7	4,8	2.024	1.940	3.511	2.529
geen personeelsleden	74,1	73,8	73,4	75,4	25,9	26,2	26,6	24,6	5,6	4,4	5,0	4,3	1.145	1.074	2.011	1.411
1-4 personeelsleden	68,3	69,2	70,1	73,8	31,7	30,8	29,9	26,2	4,3	6,0	5,2	4,3	536	536	934	671
5 of meer personeelsleden	64,0	63,9	59,9	65,6	36,0	36,1	40,1	34,4	5,9	5,4	8,8	8,1	303	277	536	384
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	ns	ns	s	s				
minder dan 3 jaar actief	76,7	78,5	73,3	73,8	23,3	21,5	26,7	26,2	6,2	2,5	4,0	3,6	227	242	374	248
3-5 jaar actief	68,5	68,5	71,3	75,3	31,5	31,5	28,7	24,7	3,2	3,8	3,9	5,1	216	213	408	296
6-10 jaar actief	74,9	72,1	69,6	71,6	25,1	27,9	30,4	28,4	5,4	5,1	6,7	6,1	350	294	553	395
meer dan 10 jaar actief	69,5	69,5	70,0	73,5	30,5	30,5	30,0	26,5	5,4	5,7	6,0	4,6	1.222	1.181	2.162	1.582
verschiltoetsing	s	s	ns	ns	s	s	ns	ns	ns	ns	ns	ns				
verwacht groei van activiteit	68,8	68,7	69,7	71,3	31,2	31,3	30,3	28,7	5,1	5,4	5,7	5,3	986	841	1.330	1.091
verwacht behoud huidig peil	74,5	75,0	73,2	77,3	25,5	25,0	26,8	22,7	5,0	4,1	4,4	4,4	757	764	1.487	972
verwacht vermindering of stopzetting	69,0	67,0	65,8	70,5	31,0	33,0	34,2	29,5	6,9	6,3	8,2	4,7	245	285	672	403
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	ns	ns	s	ns				
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie*	86,6	85,8	91,2	91,9	13,4	14,2	8,8	8,1	0,7	1,8	0,4	1,2	142	113	240	161
transport, productie*	77,2	80,7	80,6	78,8	22,8	19,3	19,4	21,2	2,7	3,7	5,5	4,8	149	109	217	146
bouw	81,4	84,0	80,7	84,6	18,6	16,0	19,3	15,4	3,0	1,7	2,2	2,8	269	287	507	356
handel	76,6	80,8	75,3	84,8	23,4	19,2	24,7	15,2	4,3	3,9	4,9	2,5	397	355	572	356
horeca*	75,9	74,1	76,7	79,1	24,1	25,9	23,3	20,9	2,1	1,8	4,8	1,5	141	112	227	134
vrije beroepen	52,9	47,9	50,1	55,1	47,1	52,1	49,9	44,9	11,6	11,2	10,7	9,4	473	403	794	646
andere intellectuele diensten*	72,4	69,9	72,8	74,6	27,6	30,1	27,2	25,4	5,1	4,3	4,8	3,2	156	163	416	378
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				

Noot: de kengetallen van sectoren met een * zijn voor een aantal meetmomenten gebaseerd op < 200 eenheden en moeten dus met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd worden.

8 Taakvariatie bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers

Tabel 30: Taakvariatie naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie

taakvariatie	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	92,1	91,6	91,8	93,5	7,9	8,4	8,2	6,5	2,2	2,1	2,0	1,9	2.029	1.944	3.507	2.534
man	93,1	92,8	92,7	94,0	6,9	7,2	7,3	6,0	1,9	1,8	1,8	1,6	1.382	1.304	2.367	1.660
vrouw	90,0	88,9	90,0	92,5	10,0	11,1	10,0	7,5	2,7	2,7	2,4	2,5	590	596	1.057	832
verschiltoetsing	s	s	s	ns	s	s	s	ns	ns	ns	ns	ns				
- 30 jaar	93,5	90,0	92,8	93,8	6,5	10,0	7,2	6,2	1,5	2,7	1,9	2,6	199	150	264	227
30 - 39 jaar	91,6	91,4	91,5	94,1	8,4	8,6	8,5	5,9	2,2	2,8	2,1	1,4	558	464	726	507
40 - 49 jaar	91,4	90,6	91,4	94,0	8,6	9,4	8,6	6,0	1,8	1,8	2,3	1,6	666	713	1.227	770
50 - 54 jaar	93,4	92,7	92,6	92,0	6,6	7,3	7,4	8,0	2,2	2,3	1,1	2,6	273	302	554	464
55 + jaar	92,5	94,2	91,9	93,3	7,5	5,8	8,1	6,7	3,6	1,1	2,0	1,9	280	277	654	525
verschiltoetsing	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns				
geen, lager of lager secundair	88,5	88,8	86,7	86,8	11,5	11,2	13,3	13,2	4,8	3,6	3,1	4,4	393	331	487	296
hoger secundair	90,0	89,0	90,1	93,1	10,0	11,0	9,9	6,9	2,4	2,6	3,1	1,9	623	644	1.060	727
hoger onderwijs korte type	92,9	94,3	92,3	94,6	7,1	5,7	7,7	5,4	1,4	1,8	1,8	1,5	439	389	776	596
hoge onderwijs lange type	97,1	94,7	95,5	95,3	2,9	5,3	4,5	4,7	0,4	0,8	0,5	1,3	511	525	1.070	869
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				
geen kinderen ten laste	92,1	91,1	92,0	93,8	7,9	8,9	8,0	6,2	2,4	2,7	1,8	2,3	748	693	1.281	938
kinderen ten laste	92,1	91,9	91,7	93,4	7,9	8,1	8,3	6,6	2,0	1,7	2,0	1,6	1.220	1.204	2.133	1.555
verschiltoetsing	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns				

Tabel 31: Taakvariatie naar ondernemingssituatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector

taakvariatie	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	92,1	91,6	91,8	93,5	7,9	8,4	8,2	6,5	2,2	2,1	2,0	1,9	2.029	1.944	3.507	2.534
geen personeelsleden	90,9	91,3	90,6	93,7	9,1	8,7	9,4	6,3	2,7	2,4	2,5	2,0	1.148	1.078	2.009	1.412
1-4 personeelsleden	92,2	91,4	93,2	92,3	7,8	8,6	6,8	7,7	2,0	1,7	1,3	2,2	537	535	935	672
5 of meer personeelsleden	96,1	92,8	93,4	94,6	3,9	7,2	6,6	5,4	0,3	1,8	1,1	1,0	305	278	534	387
verschiltoetsing	s	ns	s	ns	s	ns	s	ns	s	ns	s	ns				
minder dan 3 jaar actief	91,2	90,5	90,7	92,0	8,8	9,5	9,3	8,0	2,2	2,5	1,9	3,2	227	241	375	250
3-5 jaar actief	92,6	89,6	94,4	93,3	7,4	10,4	5,6	6,7	1,9	3,3	1,2	2,4	216	211	408	297
6-10 jaar actief	90,6	92,9	91,1	94,7	9,4	7,1	8,9	5,3	2,6	2,4	2,5	1,0	352	295	553	395
meer dan 10 jaar actief	92,6	91,9	91,7	93,5	7,4	8,1	8,3	6,5	2,1	1,7	1,9	1,8	1.225	1.187	2.158	1.584
verschiltoetsing	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns				
verwacht groei van activiteit	95,2	95,0	95,3	94,7	4,8	5,0	4,7	5,3	0,9	1,2	0,8	1,6	992	841	1.330	1.093
verwacht behoud huidig peil	90,1	90,2	90,1	94,8	9,9	9,8	9,9	5,2	2,3	2,2	2,6	1,4	754	769	1.485	974
verwacht vermindering of stopzetting	85,4	86,6	88,2	87,4	14,6	13,4	11,8	12,6	7,3	4,2	3,0	3,7	247	284	670	404
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie*	94,5	93,8	92,9	94,4	5,5	6,2	7,1	5,6	2,8	1,8	1,3	1,2	145	113	238	161
transport, productie*	89,3	83,6	88,4	91,2	10,7	16,4	11,6	8,8	4,7	4,5	3,7	2,7	150	110	216	148
bouw	95,6	94,5	92,9	95,8	4,4	5,5	7,1	4,2	1,1	1,0	1,4	0,6	270	290	507	358
handel	88,4	88,4	86,2	89,9	11,6	11,6	13,8	10,1	1,8	3,1	3,7	3,1	396	354	571	356
horeca*	81,1	83,2	81,1	87,3	18,9	16,8	18,9	12,7	7,7	7,1	4,8	5,2	143	113	228	134
vrije beroepen	95,7	93,3	94,8	94,7	4,3	6,7	5,2	5,3	0,6	0,5	1,0	1,1	470	403	794	646
andere intellectuele diensten*	98,1	97,6	96,9	97,6	1,9	2,4	3,1	2,4	0,6	0,6	0,5	0,5	156	164	416	378
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				

Noot: de kengetallen van sectoren met een * zijn voor een aantal meetmomenten gebaseerd op < 200 eenheden en moeten dus met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd worden.

9 Arbeidsomstandigheden bij (deelgroepen van) zelfstandige ondernemers

Tabel 32: Arbeidsomstandigheden naar persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, scholingsniveau en gezinssituatie

arbeidsomstandigheden	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	82,8	84,1	82,4	81,8	17,2	15,9	17,6	18,2	4,6	4,5	4,5	5,3	2.204	2.137	3.593	2.553
man	80,8	81,5	81,1	80,0	19,2	18,5	18,9	20,0	5,0	5,5	5,2	5,8	1.517	1.435	2.422	1.662
vrouw	87,0	89,3	86,1	86,0	13,0	10,7	13,9	14,0	3,8	2,7	2,8	4,1	629	656	1.092	847
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	ns	s	s	ns				
- 30 jaar	81,2	84,5	76,1	80,6	18,8	15,5	23,9	19,4	7,0	3,1	5,2	4,8	213	161	268	227
30 - 39 jaar	81,4	83,2	80,9	79,1	18,6	16,8	19,1	20,9	5,5	4,4	6,0	6,5	581	499	745	508
40 - 49 jaar	82,9	83,8	83,0	80,4	17,1	16,2	17,0	19,6	3,5	6,0	4,5	6,3	735	786	1.253	776
50 - 54 jaar	83,6	80,5	83,1	85,5	16,4	19,5	16,9	14,5	5,3	5,8	3,0	3,0	304	328	573	468
55 + jaar	85,2	89,5	86,7	84,9	14,8	10,5	13,3	15,1	3,5	1,2	3,3	4,3	318	324	675	531
verschiltoetsing	ns	s	s	s	ns	s	s	s	ns	s	s	ns				
geen, lager of lager secundair	70,5	70,4	69,2	64,3	29,5	29,6	30,8	35,7	8,3	8,7	8,3	13,6	424	378	507	294
hoger secundair	80,3	78,5	74,5	70,0	19,7	21,5	25,5	30,0	5,3	5,7	7,2	8,0	681	703	1.081	723
hoger onderwijs korte type	86,8	91,5	88,4	88,9	13,2	8,5	11,6	11,1	3,0	3,3	2,3	2,5	470	426	791	606
hoge onderwijs lange type	91,0	94,6	93,6	93,2	9,0	5,4	6,4	6,8	2,7	1,4	1,4	1,9	565	572	1.104	882
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				
geen kinderen ten laste	85,5	84,6	82,1	81,6	14,5	15,4	17,9	18,4	4,1	3,5	4,0	5,3	813	761	1.316	940
kinderen ten laste	80,9	83,7	83,1	82,2	19,1	16,3	16,9	17,8	5,0	5,3	4,7	5,2	1.328	1.325	2.189	1.570
verschiltoetsing	s	ns	ns	ns	s	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns				

Tabel 33: Arbeidsomstandigheden naar ondernemingssituatie: ondernemingsgrootte, (bedrijfs)anciënniteit, groeiverwachting en sector

arbeidsomstandigheden	niet problematisch				problematisch				acuut problematisch				aantal waarnemingen			
	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2016
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	N	N	N	N
zelfstandige ondernemers Vlaanderen	82,8	84,1	82,4	81,8	17,2	15,9	17,6	18,2	4,6	4,5	4,5	5,3	2.204	2.137	3.593	2.553
geen personeelsleden	81,4	83,2	81,3	81,4	18,6	16,8	18,7	18,6	5,4	5,0	5,4	6,1	1.261	1.206	2.058	1.449
1-4 personeelsleden	80,4	80,9	80,5	80,3	19,6	19,1	19,5	19,7	4,7	5,6	4,6	4,6	597	586	965	699
5 of meer personeelsleden	93,1	92,5	90,1	85,9	6,9	7,5	9,9	14,1	1,2	0,7	1,4	3,5	332	295	554	396
verschiltoetsing	s	s	s	ns	s	s	s	ns	s	s	s	ns				
minder dan 3 jaar actief	86,1	85,7	83,2	85,4	13,9	14,3	16,8	14,6	3,3	3,8	4,9	2,8	244	265	386	253
3-5 jaar actief	85,2	83,6	83,0	78,7	14,8	16,4	17,0	21,3	5,3	4,7	5,4	7,8	243	232	411	296
6-10 jaar actief	81,9	86,3	83,2	82,1	18,1	13,7	16,8	17,9	5,4	4,5	5,1	7,3	370	313	564	386
meer dan 10 jaar actief	82,0	83,4	82,1	81,7	18,0	16,6	17,9	18,3	4,5	4,7	4,1	4,8	1.338	1.316	2.218	1.610
verschiltoetsing	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	s				
verwacht groei van activiteit	86,1	87,1	85,7	84,7	13,9	12,9	14,3	15,3	3,8	3,0	3,7	4,4	1.083	907	1.360	1.124
verwacht behoud huidig peil	80,4	82,1	81,4	80,2	19,6	17,9	18,6	19,8	4,6	5,7	4,8	5,6	831	862	1.536	1.008
verwacht vermindering of stopzetting	76,9	79,9	78,3	78,4	23,1	20,1	21,7	21,6	7,8	6,0	5,8	7,2	281	319	690	416
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	ns	ns				
land- en tuinbouw, visserij, bosexploitatie*	65,1	61,7	59,5	58,3	34,9	38,3	40,5	41,7	6,0	10,5	8,7	11,5	149	133	242	156
transport, productie*	84,2	86,7	85,5	80,4	15,8	13,3	14,5	19,6	3,3	4,2	3,2	3,4	152	120	221	148
bouw	59,8	65,6	60,2	57,9	40,2	34,4	39,8	42,1	12,5	10,2	13,2	11,6	311	323	517	354
handel	91,5	88,9	88,5	85,2	8,5	11,1	11,5	14,8	1,6	3,1	2,7	4,1	426	389	584	366
horeca*	84,4	76,8	76,0	78,4	15,6	23,2	24,0	21,6	3,9	5,6	6,0	5,0	154	125	233	139
vrije beroepen	87,6	92,8	89,5	89,5	12,4	7,2	10,5	10,5	3,4	2,7	2,6	3,0	524	443	821	657
andere intellectuele diensten*	99,4	99,4	99,1	98,9	0,6	0,6	0,9	1,1	0,0	0,6	0,0	0,0	168	176	423	380
verschiltoetsing	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s	s				

Noot: de kengetallen van sectoren met een * zijn voor een aantal meetmomenten gebaseerd op < 200 eenheden en moeten dus met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd worden.